

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ АВІАЦІЙНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН
Кафедра міжнародного права та порівняльного правознавства

ДОПУСТИТИ ДО ЗАХИСТУ

Завідувач кафедри

_____ О.В. Стрельцова

« ____ » _____ 2022 р.

ДИПЛОМНА РОБОТА
ВИПУСКНИКА ОСВІТНЬОГО СТУПЕНЯ
«БАКАЛАВР»
спеціальності 293 «Міжнародне право»

Тема:

Міжнародно-правовий захист прав дитини від економічної експлуатації

Виконавець: Дринь Ірина Олегівна

Науковий керівник: кандидат історичних наук, доцент

Широкова - Мурараш Ольга Геннадіївна

Нормоконтролер: викладач кафедри міжнародного права та порівняльного правознавства

Головатенко Марина Юріївна

Київ, 2022

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-КОНЦЕПТУАЛЬНЕ ОСМИСЛЕННЯ ПОНЯТЬ «ПРАВА ДИТИНИ» ТА «ЕКОНОМІЧНА ЕКСПЛУАТАЦІЯ».	7
1.1. Сутність поняття права дитини.....	7
1.2. Поняття економічної експлуатації дитини.....	9
РОЗДІЛ 2. МІЖНАРОДНО-ПРАВОВИЙ ЗАХИСТ ПРАВ ДИТИНИ ВІД ЕКОНОМІЧНОЇ ЕКСПЛУАТАЦІЇ НА УНІВЕРСАЛЬНОМУ ТА РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНІ.....	17
2.1. Зародження концепції правового захисту прав дитини.....	17
2.2. Захист прав дитини від економічної експлуатації в Декларації прав дитини 1959 року та Конвенції про права дитини 1989 року.....	21
2.3. Захист прав дитини від економічної експлуатації відповідно до регіональних конвенцій з захисту прав людини.....	25
2.4. Справи та рішення судових установ стосовно порушення прав дитини від економічної експлуатації.....	34
РОЗДІЛ 3. ПРОБЛЕМИ ТА ВИКЛИКИ ЗАХИСТУ ПРАВ ДИТИНИ ВІД ЕКОНОМІЧНОЇ ЕКСПЛУАТАЦІЇ В 21-ОМУ СТОРІЧЧІ.....	37
3.1. Особливості застосування дитячої праці в 21-ому столітті.....	37
3.2. Цифрова дитяча праця та економічна експлуатація.....	45
3.3. Проблема неефективності існуючих міжнародно-правових інструментів притягнення до відповідальності за економічну експлуатацію дітей.....	52
ВИСНОВКИ.....	57
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	62

ВСТУП

Актуальність теми дослідження полягає у тому що, протягом усього розвитку міжнародного права прав людини правам дитини приділялася особлива увага. Проблема дитячої праці не втратила свої гостроти та актуальності на сучасному етапі у зв'язку з тим, що рівень дитячої зайнятості у багатьох країнах світу залишається досить високим, а умови у яких доводиться працювати дітям - шкідливими для їх здоров'я та розвитку. Дитяча праця залишається неприйнятно поширеним явищем у сучасному світі.

На початку 2020-ого року, до спалаху пандемії COVID-19, 160 мільйонів дітей – 63 мільйони дівчат і 97 мільйонів хлопчиків – були зайняті дитячою працею, або 1 з 10 дітей у всьому світі. 79 мільйонів дітей – майже половина всіх тих, хто працює – працювали на шкідливих роботах, які безпосередньо загрожували їх здоров'ю, безпеці та моральному розвитку.

Поширеність дитячої праці становить 24 відсотки в країнах Африки. Це майже 87 мільйонів дітей, які працюють у дитячому віці в країнах Африки на південь від Сахари, більше, ніж у решті світу разом узятих.

Сьогодні спостерігається наявність грубих порушень міжнародно-правових норм у вигляді чисельних фактів застосування праці неповнолітніх робітників. Першим міжнародноправовим актом, у якому знайшли своє відображення економічні права дитини, стала Декларація прав дитини 1924 року. Більшість її положень було продубльовано у Декларації прав дитини 1959 року.

Економічна експлуатація дитини має місце тоді, коли фінансова винагорода або натуроплата дитині є нижчою, ніж заробіток дорослого, виплачений за ту ж саму роботу. Сама по собі праця також може бути експлуатацією, при цьому погіршується добробут дитини, котра внаслідок втрачає можливість отримати освіту, професійну підготовку.

Найбільш впливовою міжнародною організацією, одним із напрямків діяльності якої є захист прав дитини, є ООН. Захистом економічних прав дитини прямо чи опосередковано займаються такі підрозділи та організації ООН, як ЕКОСОП, ВООЗ, МОП, ЮНІСЕФ. Особливу увагу приділено спеціалізованому органу, створеному відповідно КПД - Комітет ООН з прав дитини. У структурі доповідей держав-учасниць КПД Комітету з прав дитини окремим блоком виділяються питання захисту та реалізації лише одного економічного права - права на працю та захист від економічної експлуатації. Основним органом МОП, який здійснює моніторинг виконання її конвенцій, є Комітет Експертів, який розглядає доповіді держав щодо виконання ними конвенцій, і в рамках такого розгляду він має право запитувати найбільш повну статистичну інформацію про природу, рівень та інтенсивність дитячої праці, частоту порушень норм національного права по відношенню до дитячої праці, а також типи та міру відповідальності за такі порушення.

Теоретичною основою дослідження є Загальна Декларація прав людини, Конвенція Ради Європи про захист дітей від сексуальної експлуатації та сексуального насильства, Декларація прав дитини та Хартія прав та свобод дітей прав.

Під час здійснення дослідження було проаналізовано низку науково-правових публікацій, що присвячені захисту прав дитини. Основними науковими працями, що лягли в основу дипломної роботи є наукові роботи таких авторів : І.М. Доляновська, М.І. Хавронюк, О.Г. Широкова, Д. Калмиков П. Андерсон Г. Карпюк, О. Косенко, Л. Холмстрон, та інших науковців та правників.

Мета і завдання дослідження. Метою дипломної роботи є дослідження тенденцій та проблем сучасного міжнародного права в процесі захисту прав дитини від економічної експлуатації.

Для досягнення поставленої мети визначені наступні завдання дослідження:

- Проаналізувати сутність поняття прав дитини;
- Проаналізувати поняття економічної експлуатації;
- Дослідити зародження концепції правового захисту прав дитини.
- Дослідити захист прав дитини від економічної експлуатації в Декларації прав дитини 1959 року та Конвенції про права дитини 1989 року;
- Дослідити захист прав дитини від економічної експлуатації відповідно до регіональних конвенцій з захисту прав людини;
- Розглянути справи та рішення міжнародних судових установ;
- Дослідити цифрову дитячу працю та економічну експлуатацію.
- Виявити проблемні аспекти та запропонувати шляхи рішення існуючих проблем.

Об'єкт дослідження – права дитини.

Предмет дослідження – захист прав дитини від економічної експлуатації.

Методологічну основу дипломного дослідження складає сукупність засобів і прийомів наукового пізнання. До них належать загально-філософські, загальнонаукові та спеціальні методи, які забезпечили об'єктивний аналіз досліджуваного предмету. З урахуванням специфіки мети і завдань дослідження використовувалися наступні методи: метод аналогії та порівняння – задля виокремлення особливостей захисту прав дітей; структурно-функціональний та формально-юридичний метод – у процесі тлумачення положень міжнародно-правових актів та доктрини у досліджуваній сфері; історико-правовий метод – задля опрацювання та висвітлення юридичних процесів, які відбувались раніше; порівняльно-правовий метод застосовувався при дослідженні сутнісних ознак та відмінностей правового регулювання певних відносин у різних міжнародно-правових актах.

Апробація результатів дослідження. Окремі наукові результати дослідження були апробовані та опубліковані у межах наступних науково-

практичних конференцій: опубліковані в електронному виданні конференції «ПОЛІТ – 2022.» - Міжнародно-правовий захист прав дитини від економічної експлуатації.

Структура та обсяг дипломної роботи зумовлена предметом, метою та завданнями дослідження. Дипломна робота складається із вступу, трьох розділів, якими охоплюються дев'ять підрозділів, висновків та списку використаних джерел (містить 55 найменувань). Загальний обсяг дипломної роботи – 66 сторінок.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-КОНЦЕПТУАЛЬНЕ ОСМИСЛЕННЯ ПОНЯТЬ «ПРАВА ДИТИНИ» ТА «ЕКОНОМІЧНА ЕКСПЛУАТАЦІЯ»

1.1. Сутність поняття права дитини

Етимологічно термін «дитина» походить від латинського *infans*, що означає «той, хто не говорить». Для римлян цим терміном позначають дитину від її народження до 7 років.

Це поняття розвивалося протягом століть і культур, щоб нарешті позначити людину від народження до дорослого життя. Але це уявлення про дитину було широким, і вік більшості різнився від культури до культури [1, с.23].

Конвенція про права дитини 1989 року дає більш точне визначення цього терміну: «Дитиною є будь-яка особа віком до вісімнадцяти років, яка відповідно до законодавства, що застосовується до дитини, досягла повноліття [2]».

Що характеризує дитину, так це її ранній вік і вразливість. Дійсно, дитина дорослішає, а отже, це майбутній дорослий, який не має засобів захисту. Отже, дитина має бути об'єктом особливого інтересу та особливого захисту.

Права дитини були визнані після Першої світової війни з прийняттям Женевської декларації в 1924 р. Процес визнання прав дитини продовжився завдяки ООН з прийняттям у 1959 р. Декларації прав дитини.

Визнання інтересів дитини та її прав стало реальністю 20 листопада 1989 року з прийняттям Міжнародної конвенції про права дитини, яка є першим міжнародним юридично обов'язковим текстом, що визнає всі основні права дитини та шукає захист дитини та її прав [2, с. 34].

Права дитини – це права людини. Вони захищають дитину як людину. Як права людини, права дитини складаються з основних гарантій та основних прав людини:

Права дитини визнають основні гарантії для всіх людей: право на життя, принцип недискримінації, право на гідність через захист фізичної та психічної недоторканності (захист від рабства, катувань і поганого поводження тощо).

Права дитини – це громадянські та політичні права, такі як право на особистість, право на громадянство тощо. Права дитини – це економічні, соціальні та культурні права, такі як право на освіту, право на гідний рівень життя, право на здоров'я тощо. Ці права включають індивідуальні права: право на проживання з батьками, право на освіту, право на захист тощо. Права дітей включають колективні права: права дітей-біженців та дітей-інвалідів, дітей меншин або представників автохтонних груп. Права дитини – це права людини, спеціально пристосовані до дитини, оскільки вони враховують її особливості та потреби, відповідні віку. Права дитини враховують необхідність розвитку дитини. Таким чином, діти мають право жити і розвиватися належним чином фізично та інтелектуально [1, с. 14].

Права дитини планують задовольнити основні потреби для гарного розвитку дитини, такі як доступ до належного харчування, необхідного догляду, освіти тощо.

Права дитини враховують вразливий характер дитини. Вони свідчать про необхідність їх захисту. Це означає надавати їм особливу допомогу та забезпечувати захист відповідно до їх віку та ступеня зрілості.

Отже, за останні 28 років на глобальному рівні була створена значна архітектура прав дитини як частина ширшої архітектури прав людини. Через свої заключні зауваження та двадцять один коментар загального характеру до різних статей Конвенції про права дитини Комітет КІП продовжує роз'яснювати та тлумачити норми прав дитини. На додаток до Комітету по правам дитини, кілька спеціальних представників Генерального секретаря та

спеціальних доповідачів при Раді з прав людини працюють, щоб привернути увагу до порушень прав дітей. Механізм моніторингу та звітності, створений в результаті резолюції Ради Безпеки 1612, є важливим інструментом для документування порушень прав дітей.

1.2. Поняття економічної експлуатації дитини

Більшу частину часу посилення на експлуатацію в міжнародно-правових матеріалах стосується експлуатації в позитивному або нейтральному сенсі, зазначеному раніше: експлуатація нафти і газу, експлуатація рибних запасів і лісів, експлуатація патентів, торгових марок і авторських прав, і так далі. Відмінність між позитивним або нейтральним сенсом і принизливим значенням терміну «експлуатація» насправді може бути не настільки стабільним, як здається на перший погляд.

Крім цієї взаємодії з експлуатацією в «позитивному чи нейтральному» значенні, є також деякі контексти, в яких експлуатація використовується в міжнародно-правових матеріалах, щоб назвати проблему, тобто у принизливому значенні. Найперша угода, в якій про це йдеться, стосується проституції. У 1949 році Генеральна Асамблея Організації Об'єднаних Націй затвердила текст Конвенції про боротьбу з торгівлею людьми та експлуатації проституції іншими особами [4]. Конвенція була розроблена як доповнення до попередніх договорів, які стосувалися того, що послідовно називали «торгівлею білими рабами» і «торгівлею жінками», а тепер – «експлуатацією проституції». Відповідно до статті 1 держави-учасниці погоджуються: покарати будь-яку особу, яка для задоволення пристрастей іншого:

1. Залучає, спокушає або виводить з метою заняття проституцією іншу особу, навіть за згодою цієї особи;
2. Експлуатує заняття проституцією іншої особи, навіть за згодою цієї особи [4, ст. 1].

Держави-учасниці також погоджуються карати будь-яку особу, яка утримує, фінансує або свідомо орендує будівлю для публічного будинку. У роки, починаючи з 1949 року, секс залишався ключовим аспектом у міжнародно-правовій діяльності, спрямованій на експлуатацію.

У світі працюють близько 250 мільйонів дітей, причому багато мільйонів з них у таких умовах, що серйозно загрожують їхньому життю, здоров'ю і заважають їм одержати елементарну освіту. Біля одного мільйона дітей щорічно утягують у незаконний сексуальний бізнес. За оцінками, також біля одного мільйона дітей продаються чи стають жертвою контрабанди в рамках своєї чи країни за кордоном. Багато хто з них змушені жити в умовах, близьких до рабства. Загальним фактором, що поєднує ці жахливі статистичні дані, є економічна експлуатація [5, ст. 6].

Стаття 32 Конвенції про права дитини затверджує право дітей на захист від економічної експлуатації і від виконання будь-якої роботи, що може становити небезпеку для здоров'я чи бути перешкодою для одержання освіти. Вона вимагає від урядів установити мінімальний вік для прийому на роботу, регламентувати тривалість робочого дня й умови праці для осіб молодше 18 років і передбачити відповідні міри для забезпечення здійснення законодавства. Положення Конвенції про права дитини були розвинуті в ряді конвенцій Міжнародної організації праці [2, ст. 32].

У червні 1999 р. був зроблений ще один крок, коли була прийнята нова Конвенція № 182, про найгірші форми дитячої праці, основна увага в якій приділяється ліквідації рабства, боргової кабали, примусу дітей до участі в збройних конфліктах, до проституції, торгівлі наркотиками і будь-якої діяльності, що створює загрозу для їхнього здоров'я, безпеці чи моралі. Країни, що ратифікували Конвенцію про права дитини, повинні забезпечити, щоб їхнє трудове законодавство захищало осіб у віці до 18 років від експлуатації [6, с 45]. Багато країн уже змінили внутрішнє законодавство для приведення його у відповідність з Конвенцією. Таке встановлення норм дозволило в судовому порядку переслідувати окремих роботодавців, винних

у грубих порушеннях, і допомогло почати проведення кампаній пропаганди серед громадськості.

Однак закони і кампанії не зможуть миттєво змінити повсякденну реальність для мільйонів експлуатованих дітей. Необхідно змінити широко розповсюджене суспільне прийняття використання дитячої праці. Міжнародні і неурядові організації прагнуть переконати самих роботодавців, що діти, що на них працюють, мають права. Згідно Кодексу законів про працю України, неповнолітні, тобто особи, що не досягли вісімнадцяти років, у трудових правовідносинах прирівнюються у правах до повнолітніх, а в галузі охорони праці, робочого часу, відпусток та деяких інших умов праці користуються пільгами, встановленими законодавством України. Не допускається прийняття на роботу осіб молодше шістнадцяти років. За згодою одного із батьків або особи, що його замінює, можуть, як виняток, прийматись на роботу особи, які досягли п'ятнадцяти років.

Для підготовки молоді до продуктивної праці допускається прийняття на роботу учнів загальноосвітніх шкіл, професійно-технічних і середніх спеціальних навчальних закладів для виконання легкої праці, що не завдає шкоди здоров'ю і не порушує процесу навчання, у вільний від навчання час по досягненні ними чотирнадцятирічного віку за згодою одного з батьків або особи, що його замінює. На кожному підприємстві, в установі, організації має вестись спеціальний облік працівників, які не досягли вісімнадцяти років, із зазначенням дати їх народження. Забороняється застосування праці осіб молодше вісімнадцяти років на важких роботах і на роботах з шкідливими або небезпечними умовами праці, а також на підземних роботах. Забороняється також залучати осіб молодше вісімнадцяти років до підіймання і переміщення речей, маса яких перевищує встановлені для них граничні норми. Усі особи молодше вісімнадцяти років приймаються на роботу лише після попереднього медичного огляду і в подальшому, до досягнення 21 року, щороку підлягають обов'язковому медичному оглядові [6, с. 23].

Забороняється залучати працівників молодше вісімнадцяти років до нічних, надурочних робіт і робіт у вихідні дні. Для робітників віком до вісімнадцяти років норми виробітку встановлюються виходячи з норм виробітку для дорослих робітників пропорційно скороченому робочому часу для осіб, що не досягли вісімнадцяти років. Для молодих робітників, які поступають на підприємство, в організацію після закінчення загальноосвітніх шкіл, професійно-технічних навчальних закладів, курсів, а також для тих, що пройшли навчання безпосередньо на виробництві, в передбачених законодавством випадках і розмірах та на визначені ним строки можуть затверджуватись знижені норми виробітку [7, с. 14]. Ці норми затверджуються власником або уповноваженим ним органом за погодженням з профспілковим комітетом. Заробітна плата працівникам молодше вісімнадцяти років при скороченій тривалості щоденної роботи виплачується в такому ж розмірі, як працівникам відповідних категорій при повній тривалості щоденної роботи. Праця працівників молодше вісімнадцяти років, допущених до відрядних робіт, оплачується за відрядними розцінками, встановленими для дорослих працівників, з доплатою за тарифною ставкою за час, на який тривалість їх щоденної роботи скорочується порівняно з тривалістю щоденної роботи дорослих працівників. Оплата праці учнів загальноосвітніх шкіл, професійно-технічних і середніх спеціальних навчальних закладів, які працюють у вільний від навчання час, провадиться пропорційно відпрацьованому часу або залежно від виробітку [8, с. 24].

Підприємства можуть встановлювати учням доплати до заробітної плати. Щорічні відпустки працівникам віком до вісімнадцяти років надаються у зручний для них час. Щорічні відпустки працівникам віком до вісімнадцяти років повної тривалості у перший рік роботи надаються за їх заявою до настання шестимісячного терміну безперервної роботи на даному підприємстві, в установі, організації.

Працездатній молоді - громадянам України віком від 15 до 28 років після закінчення або припинення навчання у загальноосвітніх, професійних

навчально-виховних і вищих навчальних закладах, завершення професійної підготовки і перепідготовки, а також після звільнення зі строкової військової або альтернативної (невійськової) служби надається перше робоче місце на строк не менше двох років. Звільнення працівників молодше вісімнадцяти років з ініціативи власника або уповноваженого ним органу допускається, крім додержання загального порядку звільнення, тільки за згодою районної (міської) комісії в справах неповнолітніх. Батьки, усиновителі і піклувальники неповнолітнього, а також державні органи та службові особи, на яких покладено нагляд і контроль за додержанням законодавства про працю, мають право вимагати розірвання трудового договору з неповнолітнім, у тому числі й строкового, коли продовження його чинності загрожує здоров'ю неповнолітнього або порушує його законні інтереси. За оцінками, щорічно у світі в нелегальний сексуальний бізнес, що приносить доходи, надходить біля мільйона дітей [9, с. 35].

Одних з них примушують до цього силоміць, інших чи викрадають обманюють. Деякі змушують займатися проституцією обставини, тому що їм потрібно вижити на чи вулицях оплатити їжу й одяг. Інших заманюють споживчими образами рекламного світу. Зростаючий потік глобального туризму і поширення електронних коштів інформації також сприяють експлуатації дітей у проституції у формі сексуального чи туризму порнографії. Більш того, росте попит на сексуальні відносини з дітьми в результаті помилкової думки, що такі відносини з дитиною менш ймовірно приведуть до інфікування ВІЛ. Незалежно від обставин, небезпеки сексуальної експлуатації величезні: наноситься непоправний збиток гідності і самоповазі дітей, піддається ризику їх фізичне і психічне здоров'я і створюється погроза майбутньому розвитку. Хоча сексуальна експлуатація дітей існує практично у всіх суспільствах, у зв'язку з тим, що вона нелегальна, дуже важко одержати надійні дані і забезпечити захист дітей, що є її жертвами [10, с. 12].

Стаття 34 Конвенції Ради Європи про захист дітей від сексуальної експлуатації та сексуального насильства закликає держави захищати дітей від "незаконної сексуальної практики" і використання з метою експлуатації в проституції і порнографії. Багато країн приводять свої національні закони у відповідність з Конвенцією. Для того щоб покласти кінець співучасті, що допускає в настільки широких масштабах сексуальну експлуатацію дітей, необхідно також розширити інформаційно-пропагандистську роботу. Торгівля дітьми давно поставлена поза законом більшістю країн, а також конвенціями про права людини; однак, незважаючи на це, така торгівля являє собою багатомільйонну індустрію кабальної праці і сексуальної експлуатації. У першу чергу це стосується жінок і дівчат, яких продають у проституцію чи фактичне рабство під виглядом домашньої прислуги [6, ст. 34].

Стаття 35 Конвенції вказує, що уряди повинні вживати відповідних заходів для запобігання викрадення дітей, торгівлі дітьми чи їхньої контрабанди з будь-якими цілями й у будь-якій формі. Багато країн приводять своє національне законодавство у відповідність з положеннями Конвенції. Чим більше років триває навчання дитини, тим більше можливість вибору для нього і менше імовірність того, що він потрапить у тиски економічної експлуатації [6, ст. 35].

Розширення доступу до утворення означає не тільки будівлю більшого числа шкіл, але і рішення проблеми. Наприклад, установлений законом вік для обов'язкової освіти повинен збігатися з мінімальним віком прийому на роботу, встановленим законом. У багатьох випадках цього не спостерігаються: діти, що кидають школу, але не можуть на законних підставах працювати, дуже імовірно, будуть працювати нелегально в умовах експлуатації. Навіть у тих країнах, де шкільне навчання обов'язкове, роблять вигляд, що не зауважують працюючих дітей, особливо тих, котрі зайняті вдома допомагають чи допомагають родині в сільськогосподарських роботах. Багато роботодавців навіть не представляють, що порушують закон, і тому неурядові і міжнародні організації прагнуть рівною мірою як поширювати

інформацію про трудове законодавство, так і сприяти застосуванню санкцій проти тих, хто порушує закон.

Дитяча праця більш поширена у внутрішньому виробництві, але також з'являється у глобальних ланцюгах поставок. Пандемія не повинна додавати до цього ризику. Урядам необхідно продовжувати зміцнювати закони та правозастосовні механізми, які вимагають прозорості та належної обачності у сфері прав людини у бізнес-операціях та ланцюгах поставок для фірм будь-якого розміру на національному та міжнародному рівні. Сюди входять уряди багатих країн, де базується багато міжнародних фірм.

Громадська спроможність забезпечити дотримання трудового законодавства та нормативних актів була напруженою, оскільки фінансові та людські ресурси були спрямовані на задоволення нагальних потреб, пов'язаних з пандемією.

Криза також підкреслює, як підприємства повинні виконувати свої обов'язки щодо застосування законів і вжити подальших заходів для запобігання, виявлення, пом'якшення та виправлення дитячої праці в своїх операціях і ланцюгах поставок відповідно до Керівних принципів Організації Об'єднаних Націй з бізнесу та прав людини, конвенцій МОП і Тристороння декларація принципів, що стосуються багатонаціональних підприємств і соціальної політики.

Оцінка ризиків дитячої праці в ланцюгах поставок може керувати бізнесом у відповідь на кризу COVID-19. Вони повинні включати визначення та визначення пріоритетів «гарячих точок», де ризики є найвищими за серйозністю та масштабом. Особливу увагу слід приділити неформальним мікро- та малим підприємствам, які працюють на нижчих рівнях ланцюгів поставок, де дитяча праця та інші ризики прав людини часто є найбільш вираженими, а наслідки кризи були особливо руйнівними. Такі оцінки вимагають значущої участі зацікавлених сторін, включаючи працівників, їх представницькі організації та членів громади, оскільки вони мають найкраще

положення визначити місцеві ризики та допомогти сформулювати найбільш відповідні стратегії пом'якшення.

Короткострокові кризи можуть вимагати невідкладних дій. Але це має супроводжуватися довгостроковими системними реакціями, які зроблять глобальні ланцюги поставок більш стійкими, етичними та стійкими, і, разом з цим, більш несприйнятливими до дитячої праці та інших порушень прав людини в майбутніх кризах. Налагоджена, відповідальна практика ведення бізнесу та закупівель може допомогти утримати фірми на плаву та зменшити кількість дитячої праці. Приклади включають довгострокові контракти з постачальниками, чіткість майбутніх контрактів, виконання зобов'язань щодо замовлень і платежів, справедливі графіки платежів та ціноутворення, що фіксують справжні витрати виробництва та ринкова вартість продукції та послуг [8].

Загальногалузева та міжгалузева співпраця має бути спрямована на відсікання коренів дитячої праці на нижчих рівнях ланцюгів поставок, оскільки окремі компанії часто мають обмежені важелі впливу. Протягом останніх років з'явився широкий спектр добровільних ініціатив, керованих бізнесом, які визнають цю реальність.

Стійкість та ефективність значною мірою залежать від інтеграції дій компанії в існуючі зусилля урядів, соціальних партнерів, громадянського суспільства та інших осіб, що займаються припиненням дитячої праці.

Отже, дитина має бути об'єктом особливого інтересу та особливого захисту. Права дитини були визнані після Першої світової війни з прийняттям Женевської декларації в 1924 р. Процес визнання прав дитини продовжився завдяки ООН з прийняттям у 1959 р. Декларації прав дитини. У червні 1999 р. був зроблений важливий крок, коли була прийнята нова Конвенція № 182, про найгірші форми дитячої праці. Країни, що ратифікували Конвенцію про права дитини, повинні забезпечити, щоб їхнє трудове законодавство захищало осіб у віці до 18 років від експлуатації. Багато країн уже змінили внутрішнє законодавство для приведення його у

відповідність з Конвенцією. Таке встановлення норм дозволило в судовому порядку переслідувати окремих роботодавців, винних у грубих порушеннях, і допомогло почати проведення кампаній пропаганди серед громадськості.

РОЗДІЛ 2

МІЖНАРОДНО-ПРАВОВИЙ ЗАХИСТ ПРАВ ДИТИНИ ВІД ЕКОНОМІЧНОЇ ЕКСПЛУАТАЦІЇ НА УНІВЕРСАЛЬНОМУ ТА РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНІ

2.1. Зародження концепції правового захисту прав дитини

Ідея захисту прав дитини почала складатися через безпосередню участь дітей у «дорослих» насамперед, у трудових суспільних відносинах, що привело до формування правосуб'єктності дітей, і, як наслідок, – до об'єктивної необхідності захищати права дітей. З кінця 1700-х – початку 1800-х років в Європі (зокрема в Англії), а згодом і в США промислові машини почали замінювати ручну працю, а дітей почали розглядати як «маленьких дорослих» («small adults») і залучати їх до роботи на мануфактурах, заводах і фабриках. Роботодавці охоче брали дітей на свої підприємства, оскільки дитяча праця коштувала дешевше, дітьми було легше керувати і вони були менш схильні до страйків [11, с. 12].

Дітей залучали до різноманітних видів роботи: діти працювали у копальнях і на фермах, збирали бавовну і ловили устриць, розносили газети і доставляли повідомлення [12, с. 32]. При цьому умови праці для дітей були жахливими, наприклад, у США діти працювали від 12 до 18 годин на день, шість днів на тиждень, при цьому досить часто діти починали працювати у віці 7 років, а в деяких випадках – навіть із 4 років [12, с. 12].

Перші заходи із захисту прав дитини спочатку були запроваджені саме на національному рівні. Це сталося в Європі у середині XIX ст. – у 1841 р. у Франції були прийняті перші законодавчі акти щодо поліпшення умов праці дітей, а в 1881 р. так само у Франції було вперше закріплено право дітей на освіту [13, с. 12].

Перша національна конституція, яка офіційно врегулювала правовий статус дитини, – це, очевидно, Конституція Німецької імперії (Веймарська

конституція) від 11 березня 1919 р. [11, с. 12], яка відносила до повноважень парламенту реалізацію державної політики у питаннях материнства, новонароджених, дитинства та юнацтва. Крім того, Веймарська конституція містила прогресивні конституційні норми, які уперше в історії людства на конституційному рівні гарантували рівні умови фізичного, духовного і суспільного розвитку для позашлюбних дітей і дітей, народжених у шлюбі, а також загальнообов'язкову безкоштовну шкільну освіту. Пізніше в Конституції Австрійської республіки було передбачено право Федерального президента визнавати позашлюбних дітей за клопотанням їхніх батьків такими, які народжені у шлюбі. Ця конституційна новела стала першим кроком до зрівнювання у правах дітей, незалежно від їх походження [14, с. 30].

Першим міжнародно-правовим документом про правовий захист прав дитини стала підготовлена на 3-й сесії Гаазької Конференції з міжнародного права Конвенція, що регулює опіку над неповнолітніми, від 12 червня 1902 р. [15, с. 13]. Зазначена Конвенція втратила чинність майже через 100 років – на підставі статті 51 Конвенції про юрисдикцію, право, що застосовується, визнання, виконання та співробітництво щодо батьківської відповідальності та заходів захисту дітей від 19 жовтня 1996 р. (набрала чинності 1 січня 2002 р.) .

У 1919 р. британка Еглантайн Джебб разом зі своєю сестрою Дороті Бакстон заснувала у Лондоні громадську організацію «Врятуйте дітей» («Save the Children») для допомоги німецьким та австрійським дітям, які постраждали від час Першої світової війни.

Згодом організація «Save the Children» почала відкривати представництва в інших країнах і в 1920 р. за підтримки Міжнародного Комітету Червоного Хреста набула статусу міжнародного фонду [15, с. 10]. Саме Еглантайн Джебб розробила проект Декларації прав дитини, який 23 лютого 1923 р. було затверджено Міжнародним фондом «Save the Children» і 28 лютого 1924 р. передано на розгляд Ліги Націй .

На підставі проекту Еглантайн Джебб Генеральна Асамблея Ліги Націй 26 вересня 1924 р. прийняла Декларацію прав дитини, яка за місцем її прийняття має назву Женевської. Структурно Декларація 1924 р. є достатньо компактним документом, що складається всього з п'яти основних програмних пунктів:

1. Дитина має отримувати усі засоби, необхідні для її нормального матеріального і духовного розвитку.

2. Голодна дитина має бути нагодована; хвора дитина має бути доглянута; дитина у скруті має отримати допомогу; сирота або безпритульна дитина має отримати притулок і догляд.

3. У лихі часи дитина першою має отримати допомогу.

4. Дитина повинна мати засоби для існування і захист від будь-яких форм експлуатації.

5. Дитина має бути вихована з усвідомленням того, що її кращі якості повинні служити іншим людям [5, с. 23]. Фактично Декларація 1924 р. визначає обов'язки дорослих щодо дітей [22, с. 17]. У 1934 р. Генеральна Асамблея Ліги Націй повторно затвердила Декларацію 1924 р., а країни – члени Ліги Націй пообіцяли інкорпорувати норми Декларації у своє національне законодавство, однак без прийняття юридичних зобов'язань зробити це напевно [21, с. 14]. У цьому зв'язку цілком логічно постає питання про юридичну силу Декларації прав дитини 1924 р.

З огляду на те, що преамбула Конвенції про права дитини 1989 р. містить посилання на Декларацію прав дитини 1924 р., можна зробити достовірний висновок, що саме зазначена Декларація започаткувала сучасне міжнародно-правове регулювання захисту прав дитини, а тому зберігає свою чинність і наразі розглядається як документ «м'якого» міжнародного права («soft law»). Інший доречний міжнародний документ про права дитини, укладений під егідою Ліги Націй, – це Конвенція про боротьбу з торгівлею жінками та дітьми від 30 вересня 1921 р. [21].

Після заснування Організації Об'єднаних Націй до цієї Конвенції були внесені зміни на підставі Протоколу від 12 листопада 1947 р. [22, с. 12], тому наразі зазначена Конвенція зберігає чинність. Особливе значення для становлення правового захисту прав дитини має діяльність Міжнародної організації праці (International Labour Organization), що була створена у 1919 р. в рамках Ліги Націй як спеціалізована установа цієї організації, а з 1946 р. є спеціалізованою установою ООН [24, с. 15].

Міжнародна організація праці (МОП) почала першою серед міжнародних міждержавних організацій приймати в межах своєї компетенції спеціальні правові акти про захист прав дітей. Зокрема конвенції МОП встановлювали мінімальний вік дітей і підлітків для прийому на роботу в різних галузях економіки, а держави – учасниці таких конвенцій відповідно мали імплементувати ці норми у своє національне законодавство. При цьому стандарти та умови праці для дітей і підлітків поступово поліпшувалися. Так, Конвенція МОП № 5 від 29 жовтня 1919 р. встановила 14 років як мінімальний вік приймання дітей на роботу в промисловості [25, ст. 12], а Конвенція МОП № 59 від 22 червня 1937 р. встановила вже 15 років як мінімальний вік початку роботи дітей в промисловості [26, ст. 2].

З плином часу деякі з перших конвенцій МОП вже втратили чинність, наприклад, Конвенція про мінімальний вік допуску підлітків до роботи вантажниками вугілля чи кочегарами на флоті № 15 від 11 листопада 1921 р. [27, ст. 24]. Окремі з перших конвенцій МОП хоча формально і зберігають чинність, але з огляду на прийняття нових конвенцій МОП з відповідного питання або вважаються застарілими інструментами і практично не застосовуються, наприклад, як Конвенція про мінімальний вік приймання дітей на роботу в промисловості № 5 від 29 жовтня 1919 р. [25], або перебувають у статусі перегляду (instruments to be revised), наприклад, як Конвенція про нічну працю підлітків у промисловості № 6 від 28 листопада 1919 р. [28], або мають тимчасовий статус (instrument with interim status),

наприклад, як Конвенція про мінімальний вік допуску дітей до роботи на морі № 58 від 24 жовтня 1936 р. [29].

2.2. Захист прав дитини від економічної експлуатації в Декларації прав дитини 1959 року та Конвенції про права дитини 1989 року

Питання про необхідність регулювання прав дітей виникло порівняно недавно. Роль у цьому зіграли і наслідки Першої світової війни щодо цивільного населення, і зростаючий інтерес до проблеми захисту дітей у більшості країн Європи та Північної Америки. У 1919 році Лігою Націй був створений Комітет дитячого благополуччя. Комітет займався розробкою заходів, які необхідно було прийняти в відношенні безпритульних дітей, рабства, дитячої праці, торгівлі дітьми та проституції неповнолітніх.

У 1924 році за пропозицією Міжнародного союзу порятунку дітей у Женеві Лігою Націй була прийнята Декларація прав дитини. Декларація стала першим міжнародно-правовим документом у сфері охорони прав та інтересів дитини і вперше сформулювала цілі та принципи захисту прав дитини [11]. Але, на жаль, декларація не змогла згуртувати держави для міжнародного співробітництва в цій галузі, головним чином через відсутність єдиних принципів взаємодії і механізмів реалізації норм. Держави зверталися до цієї декларації лише фрагментарно з окремих питань у сфері охорони прав дитини. Тому можна зробити висновок про те, що в той час «міжнародний захист прав дитини як система міжнародно-правових норм ще не сформувалася»

Як складова частина захисту прав людини система міжнародного захисту прав дитини склалася тільки після Другої світової війни в рамках Організації Об'єднаних націй, одним з основоположних принципів якої було проголошення поваги до прав і свобод людини без будь-якої дискримінації. Цей принцип був закріплений в преамбулі Статуту цієї організації. Після

другої Світової Війни, ООН (після створення у 1945 році) прийняла у 1948 році Загальну декларацію прав людини, в якій зазначалося, що діти повинні бути об'єктом особливого нагляду і допомоги.

Визнаючи важливу роль Ліги Націй у становленні правового захисту прав дитини, слід зауважити, що врегулювання сучасного міжнародно-правового захисту прав дитини відбулося в рамках Організації Об'єднаних Націй. У 1957 р. Комісія ООН з прав людини розпочала роботу над проектом тексту нової Декларації про права дитини, який був розроблений ЕКОСОП за участю низки громадських організацій. 20 листопада 1959 р. Декларація прав дитини була ухвалена Генеральною Асамблеєю ООН у формі резолюції 1386 (XIV) [10, с. 15].

Слід підкреслити, що зазначена Декларація [10] була прийнята одноголосно. Зважаючи на те, що до того жоден з документів, навіть Загальна декларація прав людини [6], не приймалися одноголосно, цей факт свідчить про значний моральний авторитет Декларації 1959 р. і про те велике значення, якого міжнародна спільнота приділяє захисту прав дитини. Згідно з преамбулою, Декларація прав дитини 1959 р. проголошена з метою забезпечити дітям щасливе дитинство та користування передбаченими нею правами і свободами для їхнього особистого блага та блага суспільства [10].

Загалом Декларація прав дитини 1959 р. містить 10 принципів. Порівняно із Женевською декларацією 1924 р. [5], Декларація 1959 р. [10] є більш досконалим і більш широким за обсягом документом. Головна ідея Декларації 1959 р.: «добро – дітям», оскільки дитина, внаслідок її фізичної і розумової незрілості, потребує особливої опіки та уваги, включаючи правовий захист, як до, так і після народження. Декларація 1959 р. закликає батьків, громадські організації, органи влади на місцевому та національному рівні визнати ці права та забезпечити їх виконання через правову реформу та іншими шляхами. У цьому полягає горизонтальний ефект Декларації 1959 р. Зазначена Декларація торкається не лише життєвих потреб дитини, але й потреби дитини у любові та розумінні; наголошує на необхідності зберігати

єдність родини, до та післяпологової допомоги матері і дитині, проголошує право на ім'я і національність дитини. Крім того, Декларація 1959 р. передбачає обов'язкову і безкоштовну початкову освіту, заборону дитячої праці до певного віку, право дитини на гру і творчість [22, с. 56].

Нарешті у 1959 році ООН прийняла Декларацію прав дитини. Декларація прав дитини 1959 року мала 10 коротких декларативних статей, програмних положень, які призивали батьків, окремих осіб, державні органи, місцеву владу й уряд визнати викладені в ній права свободи й дотримуватися їх [12]. Це були 10 соціальних й правових принципів, які значно вплинули на політику і справи уряду і людей в усьому світі. Однак декларація – не зобов'язує, не має певної обов'язкової сили, це лише рекомендація.

Нові часи, погіршення положення дітей, потребували більш конкретних законів й заходів, міжнародних договорів по захисту і забезпеченню прав дитини. У 1979-1989 розробляється Конвенція ООН про права дитини. 20 листопада 1989 року Конвенція була прийнята. 26 січня 1990 року, в день відкриття її для підписання, її підписала 61 країна. Конвенція – документ високого міжнародного рівня, який має велику обов'язкову силу для тих держав, які його ратифікували. Необхідність охороняти дитину також була передбачена у Міжнародному пакті про громадянські та політичні права 1966 року, міжнародному пакті про економічні, соціальні та культурні права 1966 р., документах спеціалізованих установ ООН, таких як МОП, ЮНЕСКО, ВОЗ тощо [13, с. 34].

Основним правовим принципом захисту дітей є рівність прав усіх дітей. У ст.1 Декларації прав дитини 1959 року ООН проголосила, що перелічені в Декларації права повинні визнаватися за усіма дітьми, без будь-яких винятків та обмежень. Особливістю прав дитини є необхідність спеціального захисту цих прав, щоб були забезпечені можливості та сприятливі умови щодо вільного і повноцінного розвитку дітей. Якнайкраще забезпечення інтересів і потреб дитини – ось головний пріоритет у захисті прав дитини. «Світовою конституцією прав дитини» називають Конвенцію

про права дитини, прийняту Генеральною Асамблеєю ООН 20 листопада 1989 року. З тих пір Конвенцію ратифікували уряди всіх країн, за винятком Сомалі та Сполучених Штатів Америки.

Норми цієї конвенції діють як складова національного законодавства України з 27 вересня 1991 року, тобто з часу її ратифікації Україною. Ратифікація Конвенції означає, що уряди беруть на себе зобов'язання забезпечити дитині зростання у безпечних та сприятливих умовах, маючи доступ до високоякісної освіти та охорони здоров'я, а також високий рівень життя. Це означає, що уряди зголошуються захищати дітей від дискримінації, сексуальної та комерційної експлуатації та насильства, і особливо піклуватися про дітей-сиріт та біженців. Конвенція містить повний перелік прав дитини: право на життя, право на освіту, право на відпочинок, право на свободу, право на дозвілля, право на віросповідання, право на ім'я, право користуватися найдосконалішими послугами системи охорони здоров'я [14, с. 25].

В Конвенції йдеться про права дитини на набуття громадянства, на піклування з боку батьків, на збереження своєї індивідуальності, право бути заслуханою у ході будь-якого розгляду, що стосується дитини; право на особисте та сімейне життя; недоторканість житла; таємницю кореспонденції; благами соціального забезпечення; на рівень життя, необхідний для її розвитку; на особливий захист: від викрадень та продажу, від фізичних форм експлуатації, фізичного та психічного насильства, участі у військових діях; право на вжиття державою всіх необхідних заходів щодо сприяння фізичному та психічному відновленню та соціальній інтеграції дитини, яка стала жертвою зловживань або злочину. Метою цієї Конвенції є встановлення стандартів для захисту дітей від зневаги та образ, з якими вони стикаються до певної міри щодня в усіх країнах. В ній беруться до уваги різні культурні, політичні та економічні особливості держав, що є дуже важливим фактором.

У рамках Конвенції про права дитини 1989 р. був утворений спеціальний міжнародний орган, що здійснює контроль за додержанням прав дитини – Комітет з прав дитини. Усі держави-члени Конвенції зобов'язані періодично подавати Комітету звіти про проведені ними заходи щодо забезпечення прав дитини. Захист прав дітей у відповідних сферах також здійснюють спеціалізовані установи ООН – Міжнародна організація праці (МОП), Всесвітня організація охорони здоров'я (ВОЗ), Організація ООН з питань науки, культури і мистецтва (ЮНЕСКО) та інші.

Отже, аналіз міжнародно-правових актів із прав дитини дає підстави твердити про визнання міжнародною спільнотою за дитиною значного масиву її прав та інтересів, а також про напрацювання ефективного механізму їх захисту. Водночас, саме від суспільства та його державної влади залежить спроможність імплементації цих норм та їх реалізації в національному просторі цих держав.

2.3. Захист прав дитини від економічної експлуатації відповідно до регіональних конвенцій з захисту прав людини

Африканська комісія з прав людини і народів, створена в 1986 році, сприяє моніторингу прав людини і народів і реалізації Африканської хартії прав людини і народів (надалі - АСНПР). Комісія збирається в Банжулі, Гамбії або в інших країнах на запрошення. Він розглядає обов'язкові державні звіти. Комісія подає щорічні звіти Асамблеї глав держав і урядів Африканського Союзу на саміті . Спеціального доповідача з прав дитини не існує, але скарги щодо прав дітей можна направляти іншим спеціальним доповідачам, якщо це необхідно[16].

Організації громадянського суспільства (надалі - ОГС), яких зараз налічується близько 400 із статусом спостерігача, відіграють життєво важливу роль у роботі Африканської комісії. Вони можуть подавати

альтернативні звіти з прав людини як доповнення до Державного звіту, приносити повідомлення та пропонувати питання порядку денного та представляти резолюції Комісії. Перед кожним засіданням Комісії проходить Форум, який є стратегічною платформою для ОГС. Результати Форуму неурядових організацій публічно представляються Африканській комісії на її початковій сесії. Дитячі організації активно відвідують Форум з 2007 року.

Африканська хартія прав та добробуту дитини Африканська хартія прав та добробуту дитини (надалі- ACRWC) є єдиним у світі документом про права дитини, що стосується конкретного регіону. Хартія була прийнята в 1990 році і набула чинності в 1999 році. Станом на січень 2011 року всі члени Африканського Союзу підписали Хартію, і всі, крім семи, ратифікували її [17].

Хартія африканських дітей побудована на тих же принципах, що й Комітет з прав людини, але з акцентом на особливості африканського контексту. Ці два інструменти доповнюють і підсилюють один одного. Суттєва відмінність полягає в тому, що Хартія створює не лише права для дитини, а й обов'язки перед сім'єю та суспільством, тоді як КПР закріплює лише права.

Африканський комітет експертів з прав та благополуччя дитини Африканський комітет експертів з прав та благополуччя дитини (ACERWC) є моніторинговим органом ACRWC з повноваженнями вивчати звіти держав та громадянського суспільства про становище дітей, збирати інформацію про дітей, давати рекомендації урядам і розглядати скарги на порушення прав дитини. Найважливіша його роль — стежити за тим, як держави виконують Хартію, вивчаючи державні звіти. Комітет проводить тематичні дискусії з ключових питань, що стосуються прав дітей, наприклад, щодо дітей та збройних конфліктів. Він визначає тему щорічного Дня африканської дитини (16 червня), який відзначається на всьому континенті.

Комітет збирається протягом тижня двічі на рік, як правило, у штаб-квартирі Африканського Союзу в Аддіс-Абебі, Ефіопія. Члени Комітету

працюють на добровільній основі, за сумісництвом і незалежно від якості. Комітет подає щорічний звіт Асамблеї Африканського Союзу.

Форум громадянського суспільства щодо ACRWC провів своє перше засідання у 2009 році. Слід зазначити, що громадянське суспільство бере участь у роботі Комітету з моменту його створення у 2002 році. Форум, який зараз проводиться перед кожним засіданням Комітету, забезпечує платформа для обміну інформацією про права дитини та для адвокації перед Комітетом. Він об'єднує ОГС, що займаються правами дитини, і створив канали для комунікації між ОГС та членами Комітету. Форум ОГС також надав Комітету рекомендації, на які Комітет діяв.

З 2006 року ОГС можуть подати заявку на отримання статусу спостерігача до ACERWC. Сьогодні лише небагато отримали такий статус. Слід зазначити, що організації не потрібен статус спостерігача, щоб подати повідомлення або підготувати звіт громадянського суспільства [18].

Звіти держав-учасниць про виконання ними ACRWC мають бути представлені державами-членами до Хартії. Процес звітування був повільним на початку, і до листопада 2011 року менше третини держав-учасниць подали початкові звіти. Звіти мають охоплювати всі аспекти прав дитини, як і звіти CRC, але з особливим акцентом на питаннях, які більш чітко розглядаються в ACRWC [19, с. 27].

Звіти громадянського суспільства можуть бути представлені на запрошення Комітету. Звіти громадянського суспільства є важливим способом забезпечення більш чіткого уявлення про те, як політика та законодавство реалізуються на місцях. Усі подані звіти громадянського суспільства були розглянуті на попередніх сесіях до ACERWC з авторами звітів. Участь дітей так само, як і в Комітет з прав дитини, право згідно з ACRWC. Діти можуть брати участь у процесі звітування або через організації громадянського суспільства, які очолюють дорослі, або через власні дитячі організації. Діти також можуть подавати власні звіти.

Передсесійні робочі групи Комітету збираються, щоб проаналізувати державні звіти та звіти громадянського суспільства, перерахувати питання для обговорення та перевірити, чи потрібна додаткова інформація. Робоча група збирається в закритому режимі, участь лише за запрошенням. ОГС можуть бути присутніми, якщо вони подали звіт громадянського суспільства або активно працюють у відповідній країні. Організації громадянського суспільства виступають з усною заявою на засіданні, а потім відповідають на запитання Комітету [20, с. 56].

На пленарних засіданнях зустрічаються Комітет і держава-учасниця для обговорення звіту держави-учасниці. Це громадські збори. ОГС варто відвідати, щоб отримати уявлення про діалог [21, с. 34].

Міжамериканська система прав людини була створена в рамках Організації американських держав (ОАД). До ОАД входять 35 держав, включаючи США. Двома основними органами, які притягують держави-члени до відповідальності за порушення прав людини, є Міжамериканська комісія з прав людини (IACHR) і Міжамериканський суд з прав людини (IACtHR).

Основою міжамериканської системи є Хартія ОАД і Американська декларація прав людини (прийнята в 1948 р.). Декларація відображала намір держави надати пріоритет правам людини. Стаття 19 передбачає захист кожної неповнолітньої дитини.

З прийняттям у 1969 році та набуттям чинності (1978) Американської конвенції з прав людини (ACHR) у півкулі був свій перший договір про права людини. Він надав Комісії нові повноваження та створив Міжамериканський суд з прав людини. Конвенція є юридично обов'язковою для держав-учасниць. США і Куба – єдині країни-члени, які не ратифікували.

Не існує жодного американського документа, який би конкретно торкався прав дитини. Згідно зі статтею 19 Американської конвенції діти мають право на особливий захист з боку держави, але в статті не вказано, на які права мають діти. Додатковий протокол до Американської конвенції

надає кожній дитині право на батьківський захист та початкову освіту [22, с.67].

Річні звіти: Комісія публікує річний звіт. Було включено питання про дітей, наприклад, про переслідування, затримання та вербування дітей; недоїдання; діти зниклих під аргентинською диктатурою, економічні, культурні та соціальні права; Перша доповідь про дітей у півкулі.

Річний звіт надсилається Генеральній Асамблеї ОАГ. Це важливий інструмент моніторингу прав людини, оскільки держави, згадані у звіті, можуть зазнати тиску з боку інших держав, щоб вони виконували рекомендації Комісії.

Подання справ до Міжамериканського суду, опрацювання тощо.

Консультативні висновки: Комісія може вимагати консультативних висновків від Міжамериканського суду щодо тлумачення Американської конвенції.

Розгляд окремих справ у Комісії. Комісія розглядає значну кількість окремих справ. Відповідно до АСНР будь-яка особа, група осіб або ОГС, юридично визнані в одній або кількох державах-членах ОАГ, можуть подати скаргу про порушення АСНР або Американської декларації прав людини. Скарга може бути подана від імені потерпілого. Потерпілий, мабуть, вичерпав усі юридичні засоби для виправлення ситуації всередині країни [24, с.45].

Після відкриття справи Комісія надішле відповідні частини петиції державі, яка матиме два місяці, щоб дати відповідь. Кожну сторону попросять прокоментувати відповіді іншої сторони. Комісія може проводити власні розслідування. Можуть проводитися слухання зі сторонами. У більшості випадків Комісія допоможе сторонам вести переговори щодо дружнього врегулювання.

Коли буде достатньо інформації, Комісія вирішить, що процес завершено. Потім комісія готує звіт із висновками та рекомендаціями державі. Звіт є конфіденційним. Державі дається термін для вирішення

ситуації та виконання рекомендацій. Коли наданий термін закінчився, у Комісії є два варіанти:

Комісія може підготувати другий звіт, подібний до першого. Державі дається новий термін для виконання. Наприкінці цього другого періоду Комісія зазвичай публікує свій звіт. Комісія буде контролювати з державою його дотримання. Як і в CRC, так і в УПО, відповідність законодавчо не забезпечена, але залежить від діалогу та тиску з боку колег. В якості альтернативи Комісія може вирішити передати справу до Міжамериканського суду. Комісія буде брати участь у всіх провадженнях у Суді. Справи про права дітей, подані до Міжамериканського суду, стосуються позасудових страт; незаконне утримання безпритульних дітей; ув'язнення в ізоляторах для дорослих; згвалтування; відмова у праві на освіту.

Відтоді, як Комісія почала розглядати все більшу кількість індивідуальних справ, пов'язаних із правами дитини. Комісія досягла хороших результатів, оскільки держави дотримувалися її рекомендацій у різних випадках порушення прав дітей, переважно у сфері громадянських та політичних прав. Рішення були надзвичайно важливими, оскільки вони посилили захист дітей у багатьох країнах шляхом реформування законодавства, викорінення практики, яка порушує права тощо.

Міжамериканський суд з прав людини Суд знаходиться в Сан-Хосе, Коста-Ріка. Суд був заснований в 1979 році. Він тлумачить і забезпечує виконання Американської конвенції з прав людини. Він виконує дві функції: судову та дорадчу [25, с.44].

Як судовий орган, він розглядає і вирішує справи про порушення прав людини. Справи можуть бути передані до суду або Міжамериканською комісією з прав людини, або державою-учасницею. Особи не можуть подавати справи безпосередньо до суду, а повинні проходити через Комісію.

Як консультативний, він надає висновки щодо правового тлумачення Конвенції. У 2002 році Суд випустив перший консультативний висновок

щодо ширшого тлумачення прав дитини «охоплення спеціальних заходів захисту дітей (ст. 19 Конвенції) стосовно правових та судових гарантій Конвенції». На запит SCS та Комісії юристів Анд до Комісії Суд у 2009 році виніс висновок про те, що зобов'язання держав-членів держав-учасниць ОАД щодо прав людини мають забороняти та ліквідовувати всі форми тілесних покарань дітей, див. також Додатки.

Першою справою про права дитини, яка розглядалася в Суді, була справа про п'ятьох безпритульних дітей, убитих поліцейськими у 1990 році. Цю справу представили до Комісії дві ОГС Casa Alianza та CEJIL. У 2001 році суд зобов'язав уряд Гватемали виплатити фінансові репарації та змінити внутрішнє законодавство.

Спеціальний доповідач з питань дітей Міжамериканська комісія створила різні доповідачі з конкретних питань.

У 1998 році було створено Спеціальний доповідач з прав дитини. Доповідач проводить дослідження з важливих питань, що стосуються прав дитини в регіоні, здійснює виїзні візити до штатів, вимагає запобіжних заходів у серйозних випадках, що порушують права дитини, надає консультації Комісії щодо окремих випадків та готує дитину. Розділи про права в річному звіті Комісії, а також у звітах країн [26, с.12].

Він/вона також проводить низку заходів із пропаганди прав дитини Паулу Пінейру є нинішнім доповідачем, його мандат закінчується в 2012 році. Пінейру був дуже активним доповідачем, чітко зосереджуючись на насильстві щодо дітей, включаючи тілесні покарання.

Отже, ефективний механізм. Можливо, це найефективніший з регіональних механізмів і з найбільшим впливом на права дитини.

Діюча комісія Міжамериканська комісія з прав людини працює, слідкує за виконанням державами своїх рекомендацій, що призвело до позитивних змін у сфері прав дитини в регіоні.

Активне громадянське суспільство Існує активне громадянське суспільство з активними лобістами, які представляють справи щодо прав дитини на розгляд Комісії.

Спеціальний доповідач робить свій внесок. Спеціальний доповідач з прав дитини сприяв цьому позитивному розвитку подій.

Європейські механізми з прав людини/прав дитини Ради Європи Європейська конвенція з прав людини (ЄКПЛ) набула чинності в 1953 році. Її прийняли всі 47 членів Ради Європи. Конвенція встановлює ряд громадянських і політичних прав. Було прийнято ряд додаткових протоколів, наприклад, щодо права на освіту та батьківських прав. Держави-учасниці Конвенції зобов'язуються забезпечити ці права кожному, хто перебуває під їх юрисдикцією [27, с.44].

ЄСПЛ створює Європейський суд з прав людини (набув чинності в 1953 році) для дотримання та дотримання Конвенції. Будь-яка держава, яка ратифікувала ЄСПЛ, або будь-яка особа, група осіб чи ОГС, які вважають, що їхні права згідно з ЄСПЛ були порушені, можуть подати скаргу безпосередньо до Суду. Суд також відкритий для міждержавних скарг (між двома штатами). ОГС не можуть подавати скарги до суду від імені фізичних осіб.

Остаточне рішення Суду є обов'язковим для держав-членів і має виконуватися. Суд може прийняти рішення про відшкодування, яке має виплатити держава-учасниця. Рішення Суду є прецедентом для подібних справ, і як таке може бути викликане ОГС. Комітет міністрів Ради Європи відповідає за нагляд за тим, щоб держава вжила відповідних заходів для виконання рішень Суду. Комітет міністрів перевіряє, що вжито необхідних заходів для припинення поточних порушень та запобігання нових порушень у майбутньому, а також для виправлення становища заявників [28, с. 33].

На запит Комітету міністрів Суд може давати консультативні висновки щодо тлумачення ЄКПЛ.

Права дитини Права дитини як права людини захищені статтями ЄКПЛ, але немає конкретних статей про права дитини. Однак у рішеннях щодо дітей часто згадується КПР, а ЄСПЛ часто тлумачиться у світлі КПР. Питання, що стосуються прав дітей, були винесені на розгляд Суду, такі як заборона тілесних покарань (заборона вдома, рішення 1998 року), опіка над дітьми та право на освіту, включаючи дискримінацію ромських дітей. Коли рішення ухвалено судом, держава зобов'язана внести необхідні правові зміни, але час для змін у різних країнах дуже різниться. Одним із прикладів є Великобританія, де досі не відбулося жодних правових змін щодо скасування тілесних покарань у домі, незважаючи на рішення суду у 1998 році.

Європейська соціальна хартія та Європейський комітет соціальних прав Європейська соціальна хартія є доповненням до ЄКПЛ, оскільки гарантує соціальні та економічні права. Він був прийнятий у 1961 році і в переглянутій версії в 1996 році. Він створює Європейський комітет соціальних прав як наглядовий механізм за державами-учасницями. Загалом 43 із 47 країн-членів Ради Європи ратифікували Хартію. Права, гарантовані Хартією, застосовуються до всіх осіб у державах-членах. Це право на житло, охорону здоров'я, освіту, зайнятість, соціальний та правовий захист, вільне пересування людей та недискримінацію. Низка статей присвячена правам дітей, зокрема щодо освіти, зайнятості та правового та соціального захисту. Європейський комітет із соціальних прав є органом, відповідальним за моніторинг дотримання Соціальної хартії держав-членів. Процес моніторингу базується на національних щорічних звітах, які подаються державами. Якщо держава не виконує рішення Європейського Комітету, рішення передається до Комітету міністрів Ради Європи, який надсилає державі рекомендацію щодо виконання [29, с. 44].

З 1998 року існує процедура колективних скарг. Скарги на порушення Хартії можна подавати до Європейського комітету соціальних прав. Деякі організації мають право подавати скарги до Комітету, наприклад, ОГС, які мають статус участі в Раді Європи. Комітет розглядає скаргу і, якщо вона

прийнятна, приймає рішення по суті скарги. Рішення Комітету оформлюються у формі рекомендацій, не обов'язкових для держави. Рішення передається до Комітету міністрів, який у свою чергу дає рекомендацію державі-учасниці.

Вплив Хартії на держави-члени полягає в тому, що за рекомендаціями Комітету міністрів від держав очікується внесення змін до свого законодавства або практики, які відповідають Хартії. Немає формального зобов'язання дотримуватися, лише тиск з боку інших держав-членів. Хоча резолюції та рекомендації є необов'язковими юридичними текстами, вони слугують важливими орієнтирами для розробки політики в державах-членах. Права дітей. Процедура колективних скарг забезпечує доступ європейським ОГС і часто використовується ОГС, включаючи національні ОГС. Він виявився корисним інструментом для захисту прав дитини ОГС. ОГС з Португалії передали заборону тілесних покарань до комітету, який вирішив, що тілесні покарання порушують Хартію. У результаті уряд Португалії змінив закон і встановив повну законодавчу заборону на тілесні покарання [31, с. 56].

Африканський механізм захисту прав дитини з'явився досить недавно, і цей факт необхідно враховувати при оцінці його роботи. Проте в останні кілька років є хороший прогрес. Близько третини держав-учасниць повідомили, а громадянське суспільство подало альтернативні звіти та активно використовувало Форуми ОГС для адвокації. Поки система КІР ООН не почне розглядати скарги, ACERWC є єдиним механізмом моніторингу прав дитини з процедурою подання скарг, хоча цей процес в основному не перевірений [30, с.33].

Це значною мірою пов'язано з активним громадянським суспільством, яке представляє справи щодо прав дитини та виступає перед Комісією. Динамічні спеціальні доповідачі з прав дитини зробили великий внесок у цей позитивний розвиток.

Європейський механізм з прав людини Ради Європи добре налагоджений. Механізм колективних скарг до Європейської соціальної хартії спрацював добре, і ОГС, які скористалися ним, досягли успіху. Однак це все ще дуже невідома процедура, і більше ОГС можуть скористатися нею.

Європейський суд не використовується у справі про права дитини. ОГС могли б використовувати це краще, підтримуючи окремих осіб у пошуку засобів правового захисту. Суд важливий, оскільки його рішення є обов'язковими для держав-членів. Візити Уповноваженого з прав людини в країні виявилися дуже успішними, і питання, які порушують ОГС з прав дитини, часто піднімаються Уповноваженим у своїй доповіді.

Отже, Міжамериканський механізм з прав людини прав дитини може бути найефективнішим із регіональних механізмів заохочення прав дитини. Робота Міжамериканської комісії з прав людини призвела до багатьох позитивних змін для дітей у регіоні.

2.4. Справи та рішення судових установ стосовно порушення прав дитини від економічної експлуатації

Рішення у справі Роу проти Bridgestone Corp.¹ сигналізувало про те, що транснаціональні корпорації, які мають достатні мінімальні контакти зі Сполученими Штатами, можуть підлягати відповідальності в судах США за міжнародні порушення дитячої праці, вчинені за кордоном. Ця відповідальність може виникнути відповідно до Статуту про правопорушення іноземців, який дозволяє іноземцям подавати позови до судів США щодо деліктів, що порушують міжнародний договір або законодавство держав.

У Бріджстоуні ліберійські робітники стверджували, що їхній корпоративний роботодавець на каучуковій плантації Файрстоун поблизу Харбела, Ліберія, заохочували або навіть вимагали від них віддавати своїх

дітей працювати, щоб виконати надзвичайно високі квоти виробництва [35, с.22].

На плантації діти у віці шести років нібито вибивали сирий латекс з каучуконосних дерев, наносили на дерева пестициди без будь-яких захисних засобів та виконували іншу «неприємну» роботу. Роботодавець подав заяву про звільнення через неподання позову, але суд відхилив клопотання та дійшов висновку, що ці звинувачення, якщо їх буде доведено, можуть призвести до порушення міжнародного права. Оскільки судовий процес у Bridgestone триває, ТНК стикаються з необхідністю визначити міжнародні стандарти дитячої праці, щоб уникнути відповідальності.

На додаток до ризику відповідальності, недотримання ТНК або постачальників ТНК міжнародних стандартів дитячої праці може становити ризику для репутації. Інцидент із участю Gap Inc., міжнародного роздрібного продавця одягу, аксесуарів та засобів особистої гігієни, ілюструє це. У жовтні 2007 року британська газета The Observer у статті під назвою «Сором дитячої потогінної майстерні загрожує етичному іміджу Гэпа» повідомила, що Gap Inc. отримувала товари з фабрики в Індії, де діти у віці десяти років працювали шістнадцять годин на день без оплати. У відповідь компанія Gap Inc. опублікувала прес-реліз, в якому стверджується, що Gap Inc. припинила виконання замовлення на роботу, розміщеного на цьому заводі. У прес-релізі, однак, не говорилося про подальшу долю дітей-працівників і про те, чи дійсно вони продовжували працювати на цьому заводі після того, як Gap Inc. виявила порушення. У зв'язку з цим виникає питання про те, як ТНК повинні реагувати на випадки дитячої праці, щоб забезпечити дотримання міжнародного права.

Отже, як складова частина захисту прав людини система міжнародного захисту прав дитини склалася тільки після Другої світової війни в рамках Організації Об'єднаних націй, одним з основоположних принципів якої було проголошення поваги до прав і свобод людини без будь-якої дискримінації. Цей принцип був закріплений в преамбулі Статуту цієї організації. Після

другої Світової Війни, ООН (після створення у 1945 році) прийняла у 1948 році Загальну декларацію прав людини, в якій зазначалося, що діти повинні бути об'єктом особливого нагляду і допомоги. Нарешті у 1959 році ООН прийняла Декларацію прав дитини.

Справи стосовно захисту прав дитини від економічної експлуатації в основному розглядаються національними судами, та потребує кращого напрацювання нормативно-правової бази в міжнародних регіональних системах захисту прав дитини, де найбільше поширені випадки економічної експлуатації, а саме в Африці, Азії та Південній Америці.

РОЗДІЛ 3

ПРОБЛЕМИ ТА ВИКЛИКИ ЗАХИСТУ ПРАВ ДИТИНИ ВІД ЕКОНОМІЧНОЇ ЕКСПЛУАТАЦІЇ В 21-ОМУ СТОРІЧЧІ

3.1. Особливості застосування дитячої праці в 21-ому столітті

Дитяча праця залишається постійною проблемою у сучасному світі. Останні глобальні оцінки свідчать, що 160 мільйонів дітей – 63 мільйони дівчат і 97 мільйонів хлопчиків – займалися дитячою працею у всьому світі.

На початку 2020 року, що становить майже 1 з 10 усіх дітей у всьому світі. Сімдесят дев'ять мільйонів дітей – майже половина всіх тих, хто зайнятий дитячою працею – були на небезпечній роботі, яка безпосередньо загрожує їх здоров'ю, безпеці та моральному розвитку.

Глобальний прогрес у боротьбі з дитячою працею зупинився з 2016 року. Відсоток дітей, які займаються дитячою працею, залишився незмінним протягом п'яти років, тоді як абсолютна кількість дітей, які займаються дитячою працею, зросла більш ніж на 8 мільйонів. Так само, відсоток дітей, зайнятих на шкідливих роботах, майже не змінився, але зріс в абсолютному вираженні на 6,5 мільйонів дітей.

Глобальна картина приховує постійний прогрес проти дитячої праці в Азії та Тихому океані, Латинській Америці та Карибському басейні. В обох регіонах, дитяча праця за останні чотири роки мала тенденцію до зниження у відсотковому та абсолютному вираженні.

Подібний прогрес у країнах Африки на південь від Сахари виявився недосяжним. У цьому регіоні з 2012 року спостерігається збільшення як кількості, так і відсотка дітей, які займаються дитячою працею. Зараз у країнах Африки на південь від Сахари дітей, які займаються дитячою працею, більше, ніж у решті світу разом узятих. Глобальні цілі зменшення дитячої праці не будуть досягнуті без прориву в цьому регіоні.

Протягом останніх чотирьох років спостерігався постійний прогрес серед дітей віком від 12 до 14 та від 15 до 17 років. Дитяча праця в обох вікових групах зменшилась у відсотковому та абсолютному вираженні, продовжуючи постійну тенденцію до зниження, яка спостерігалась у попередніх оцінках. Дитяча праця зросла серед маленьких дітей у віці від 5 до 11 років, однак після того, як глобальні оцінки 2016 року показали сповільнення прогресу для цієї вікової групи. У 2020 році дітей у віці від 5 до 11 років було на 16,8 мільйона більше, ніж у 2016 році.

Криза COVID-19 загрожує ще більше підірвати глобальний прогрес у боротьбі з дитячою працею, якщо не буде вжито невідкладних заходів для пом'якшення наслідків. Новий аналіз припускає, що до кінця 2022 року ще 8,9 мільйона дітей будуть зайняті дитячою працею в результаті зростання бідності, викликаного пандемією.

Проте прогнозований ріст дитячої праці аж ніяк не вирішений. Фактичний вплив буде залежати від відповідей політики. Два додаткові сценарії демонструють величезний вплив соціального захисту на дитячу працю в найближчій перспективі. Там, де охоплення соціальним захистом може знизитися, значне подальше збільшення дитячої праці може статися до кінця 2022 року. З іншого боку, підвищення рівня соціального захисту може більш ніж компенсувати вплив COVID-19 на дитячу працю, повернувши нас до прогресу в цьому питанні.

Інші ключові результати глобальних оцінок 2020 року включають:

- Залучення до дитячої праці більше хлопчиків, ніж для дівчат у будь-якому віці. Серед усіх хлопчиків 11,2 відсотка зайняті дитячою працею проти 7,8 відсотка всіх дівчат. У абсолютних цифрах кількість хлопчиків, які займаються дитячою працею, перевищує кількість дівчат на 34 мільйони. Коли визначення дитячої праці розширюється і включає домашні справи на 21 годину або більше щотижня, гендерний розрив у поширеності серед хлопчиків і дівчаток у віці від 5 до 14 років зменшується майже вдвічі.

- Дитяча праця набагато частіше зустрічається в сільській місцевості. У сільській місцевості задіяно 122,7 мільйона дітей, а в містах – 37,3 мільйона. Поширеність дитячої праці в сільській місцевості (13,9%) майже втричі вища, ніж у містах (4,7%).

- Більшість дитячої праці – як для хлопчиків, так і для дівчат – продовжує застосовуватися в сільському господарстві. Сімдесят відсотків усіх дітей, зайнятих дитячою працею, 112 мільйонів дітей загалом, займаються сільським господарством. Багато з них є молодшими дітьми, що підкреслює те що сільське господарство як вихідну точку для дитячої праці. Понад три чверті всіх дітей віком від 5 до 11 років, які займаються дитячою працею, працюють у сільському господарстві.

- Найбільша частка дитячої праці відбувається в сім'ях. Сімдесят два відсотки всієї дитячої праці та 83 відсотки дитячої праці серед дітей віком від 5 до 11 років відбувається в сім'ях, переважно на сімейних фермах або на сімейних мікропідприємствах. Сімейна дитяча праця часто є небезпечною, незважаючи на загальне уявлення сім'ї як пропонування безпечнішого робочого середовища. Більше ніж кожна четверта дитина у віці від 5 до 11 років і майже половина дітей віком від 12 до 14 років, які займаються сімейною дитячою працею, працюють на роботі, яка може зашкодити їх здоров'ю, безпеці або моралі.

- Дитяча праця часто пов'язана з тим, що діти не навчаються у школі. Значна частка дітей молодшого віку, які займаються дитячою працею, виключена зі школи, незважаючи на те, що вони відповідають віковому діапазону для обов'язкового навчання. Понад чверть дітей у віці від 5 до 11 років і більше третини дітей віком від 12 до 14 років, які займаються дитячою працею, не навчаються. Це суттєво обмежує їхні перспективи гідної роботи в молоді та дорослому віці, а також їхній життєвий потенціал загалом. Набагато більше дітей, які займаються дитячою працею, намагаються одночасно збалансувати вимоги шкільної та дитячої праці, що ставить під загрозу їхнє освіту та право на дозвілля.

Багато популярних брендів використовують дитячу працю як свою стратегію для отримання прибутку. Діти сирийських біженців були знайдені працюючими на заводах H&M і Next в Туреччині. Вони були єдиними компаніями, які оприлюднили, що виявляли дитячу працю протягом 2015 року. Проте обидві фірми заявили, що вжили заходів для повернення дітей до освіти та підтримки їхніх сімей [15, с.33].

Victoria's Secret стверджує, що вони використовують у своїх продуктах лише бавовну справедливої торгівлі. Однак на африканських фермах багато працівників «чесної торгівлі» заявили, що не можуть гідно заробляти на свою роботу. Кларисса Камбіре, тринадцятирічна дівчинка, яка працювала в програмі справедливої торгівлі бавовною в Буркіна-Фасо (Західна Африка), яка постачала матеріали для великого роздрібного продавця, розповіла, що її заставили спати в пластиковій простирадлі і її побив її керівник, якщо він не був задоволений її роботою. Victoria's Secret відкинула звинувачення, заявивши, що вони використовували ферми в якості цих. Однак Таммі Робертс Майерс (віце-президент із зовнішніх комунікацій Limited Brands Inc., якій належить Victoria's Secret) сказала, що «ми активно співпрацюємо із зацікавленими сторонами, щоб повністю розслідувати цю справу [справу Кларисс]».

Іншим великим брендом, у постачальників якого була дитяча праця, є GAP. Поліція знайшла 14 дітей з потогінної майстерні Нью-Делі, які шили одяг, призначений для того, щоб потрапити в магазини роздрібної торгівлі. Бхуван Рібху, адвокат і активіст індійського відділення Глобального маршу проти дитячої праці, розповів, що «діти віком від 8 до 15 років, і щонайменше троє з них уже сказали мені, що вони працюють зовсім безкоштовно».

Forever 21 також є ще однією компанією, пов'язаною з дитячою працею. Незважаючи на те, що компанія оприлюднила заяви, що вони

працюють з етичними роботодавцями фабрик, вони ніколи не говорили, що не наймають молодих працівників. Роздрібний продавець отримує більшу частину своєї бавовни з Узбекистану, країни, яка, як відомо, надмірно практикує використання дитячої праці. Forever 21 разом з іншими пообіцяв розглянути умови роботи в Узбекистані, але поки нічого не змінилося [16, с. 54].

Ще одна серйозна проблема – косметичні компанії, які намагаються отримати слюду, що не потребує дитячої праці. Слюда використовується в тінях, помаді та тональному кремі. У Джарканді, Індія, діти у віці 10 років забивають пластівці каменю на схилах гір. Деякі з найбільших світових косметичних компаній, такі як L’Oreal і Estee Lauder, отримують слюду з Індії. Lush, зокрема, намагається видалити слюду зі свого ланцюга поставок. «Ми не уявляли, наскільки це буде важко», — каже Стефані Бойд, менеджер із зв’язків із громадськістю компанії.

Однією з головних причин того, чому дитяча праця все ще існує сьогодні, є бідність. Діти, які походять із бідних сімей, змушені працювати, щоб утримувати свою сім’ю. Їхні батьки можуть бути не в змозі заробляти достатньо, і тому діти також повинні будуть робити свій внесок. Іншою важливою причиною є величезний попит роботодавців на некваліфіковану робочу силу. Оскільки діти не мають кваліфікації, вони є дешевим джерелом робочої сили. Це збільшує прибутки бізнесу, залучаючи багатьох підприємців використовувати дитячу працю як свою стратегію. Такі роботодавці змушують дітей працювати в жахливих умовах. Висока вартість освіти також є ще однією причиною дитячої праці. Для багатьох батьків, які живуть у бідності, забезпечення їжею є пріоритетом замість освіти, оскільки це може бути занадто дорогим. Замість того, щоб діти залишалися вдома, батьки відправляють їх на роботу. Деякі батьки можуть дати лише базову освіту. У свою чергу, діти будуть змушені шукати роботу, оскільки вони не можуть продовжувати навчання.

Дитяча праця залишає постійні сліди на нещасних дітей. Через механізми наносяться тілесні ушкодження та каліцтва. Дефіцит росту широко поширений серед працюючих дітей, які, у свою чергу, нижчі та легші, і це впливає на їхнє доросле життя. Довгострокові проблеми зі здоров'ям, такі як рак і респіраторні захворювання, вражають дітей, які змушені працювати з небезпечними хімічними речовинами. Діти, які виконують довгі години важкої ручної праці, виснажені та недоїдають. Їхній досвід також спричиняє психічні травми, що, у свою чергу, робить їх невідповідними, а в деяких випадках і нечутливими [34, с. 44].

Найкращий спосіб зупинити дитячу працю – це міжнародне співробітництво. Країни ввели економічні санкції проти інших, то чому б не використати це як стратегію для забезпечення активної міжнародної участі в припиненні дитячої праці? Через глобальну співпрацю можна надати допомогу бідним сім'ям, щоб їхні діти могли отримати освіту. Іншим способом є свідоме споживацтво, щоб змусити галузі діяти етичними манерами. Хтось може бути проти дитячої праці, але опосередковано підтримати її, не звертаючи уваги на це продукти, які вони купують. Саме тому справедлива торгівля є важливим способом припинення дитячої праці. Так, товари справедливої торгівлі дорожчі, але подумайте, скільки життів коштують ці дешевші продукти. Якщо ми всі зможемо внести невеликі зміни в наше повсякденне життя, то ми зможемо зробити величезні зміни.

Ми маємо право зупинити дитячу працю. Ми маємо силу зупинити щоденних страждань невинних дітей. Ми маємо силу зробити світ кращим. Тепер настав час для кожного почати використовувати свою силу, щоб створити справедливе і справедливе майбутнє для всіх, щоб бути частиною. Майбутнє, де жодній дитині більше ніколи не доведеться працювати.

Оскільки все більше і більше людей отримують доступ до інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) у всіх частинах світу, виникають наслідки щодо продажу та сексуальної експлуатації дітей.

Популярні інформаційно-комунікаційних технологій, такі як мобільні телефони та Інтернет, стали сприяючими та посередниками сексуальних злочинів проти дітей, включаючи виробництво та розповсюдження матеріалів сексуального насильства над дітьми [32, с.53].

- сприяння дитячій проституції
- сексуальна експлуатація, передача органів,
- незаконне усиновлення;
- продаж дітей на примусову роботу
- і вимагання дітей у сексуальних цілях.

Незважаючи на те, що його важко точно оцінити, використання цифрових технологій та Інтернету для насильства над дітьми призвело до збільшення кількості зображень і веб-сторінок, що знаходяться в обігу. У 2019 році Глобальний альянс We Protect Global Alliance повідомив, що технологічні компанії США надіслали 18,4 мільйона матеріалів про сексуальне насильство над дітьми в Національний центр зниклих безвісти та експлуатованих дітей (NCMEC) у попередньому році [33, с.12].

Також у 2019 році ЄВРОПОЛ повідомив, що в його сховищі існувало понад 46 мільйонів унікальних зображень або відео, пов'язаних із сексуальним насильством над дітьми.

Враховуючи таємний характер проблеми, цілком імовірно, що ці цифри не відображають повного масштабу проблеми. Мало того, що поширення цифрових зображень важко відстежити, багато дітей можуть вирішити не повідомляти про сексуальне насильство через страх соціальної стигми, відчуження та відчуження від суспільства. У певні моменти діти можуть навіть не підозрювати про те, що їх, можливо, експлуатували чи знущалися.

Багато форм продажу та сексуальної експлуатації дітей полегшилися завдяки глобальному поширенню технологій. Частково це пов'язано зі збільшенням кількості веб-сайтів, які сприяють продажу та сексуальній експлуатації дітей, збільшуючи масштаб проблеми та полегшуючи доступ для зловмисників. Більше того, технологічний прогрес дозволив з'явитися

новим формам зловживання. Однією з особливо підступних форм сексуальної експлуатації дітей за допомогою ІКТ є пряма трансляція сексуального насильства, надання інтерактивного контенту з оплатою за перегляд для зловмисників, що виносить проблему за межі національних кордонів і збільшує потенціал для зловживань. Пряма трансляція оскільки злочин може бути важко виявити, оскільки він не завжди залишає за собою зображення або відео: зловживання відбувається в режимі реального часу, і, якщо злочинець не записує сеанс, воно може зникнути безслідно [34, с.45].

Іншою сферою, в якій ІКТ дають змогу правопорушникам, є обмін зображеннями, завдяки чому більш досконалі технології дозволяють правопорушникам краще вкривати сліди за допомогою використання зашифрованих каналів зв'язку або платформ; шляхом підключення через віртуальні приватні мережі (VPN); або шляхом публікації в темній мережі, яка зазвичай недоступна для звичайних браузерів. Крім того, анонімність, яку деякі популярні веб-сайти пропонують користувачам у законних цілях, також може використовуватися правопорушниками для більш ефективного здійснення злочинної діяльності [35, с.65].

Підходи до вирішення проблеми мають враховувати власний досвід дітей та погляди на цифрові технології та їх використання. Середовище, в якому ростуть діти, змінюється, а спосіб спілкування з однолітками постійно розвивається, в основному завдяки використанню технологій.⁹ Міжнародний союз електрозв'язку (ITU) підрахував, що кількість користувачів Інтернету стає дедалі більшою. молодші: 41 відсоток – у віці до 15 років і 90 відсотків – у віці від 15 до 24 років.

Здебільшого цифрові технології мають позитивний вплив на дітей у ряді сфер: вони сприяють розвитку важливих навичок і змінили світ спілкування та працевлаштування. Однак нові форми соціального обміну як між дітьми, так і дорослими – наприклад, обмін цифровими сексуальними повідомленнями, зображеннями чи відео – посилюють ризик того, що ситуації стануть експлуаторськими або жорстокими. Сексуальний вміст,

створений власноруч, який колись поширювався за згодою, може легко поширитися за межі цільового одержувача та мати наслідки для дитини на все життя. У той же час слід визнати, що, хоча обмін сексуальним вмістом за згодою є ризикованим, у деяких країнах він стає нормальною частиною того, як молоді люди досліджують свою сексуальність, фліртують, зустрічаються та самовиражаються.

Отже, проблемою є не створення контенту як такого, оскільки діти мають право на самовираження; скоріше, проблема полягає в тому, що третя сторона передає такі зображення без згоди. Таким чином, в той час як обмін сексуальними повідомленнями є згодним способом соціального та сексуального спілкування з іншими, розповсюдження сексуального вмісту без згоди є злочином, який вимагає термінового прийняття законодавства.

3.2. Цифрова дитяча праця та економічна експлуатація

Цифровий світ, у якому діти ростуть, пропонує дітям чудові можливості навчатися, спілкуватися та грати, але він також дедалі більше комерціалізується. Організація економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) підкреслила, що діти стикаються зі значними ризиками для споживачів під час серфінгу в Інтернеті, пов'язаних, зокрема, із вбудованою рекламою та практикою, що порушує конфіденційність, а також з використанням їх недовіри та недосвідченості, що призводить до економічних ризиків, такі як перевитрати або шахрайські операції в Інтернеті.

За веселими та ігровими заходами, доступними для дітей в Інтернеті, лежать складні моделі доходу, які створюють цінність для компаній (матеріальний інтерес) шляхом подачі даних дітей в алгоритми та моделі самонавчання, щоб профільувати їх та пропонувати персоналізовану рекламу або спонукаючи дітей купувати чи спробувати вигравати предмети в програмі для просування в іграх, в які вони грають (маніпуляція) [37, с.23].

Комерційні аспекти ігрової та соціальної діяльності, в яку діти займаються, коли вони мають доступ до цифрового середовища, значною мірою і часто навмисно приховуються від них (а часто також від їх батьків). Так звані «темні шаблони» – це практики, які використовуються для несвідомого маніпулювання людьми за допомогою навмисно оманливих користувацьких інтерфейсів, які стають все більш складними в цифровому середовищі.

Більше того, часто несвідомо для них чи їхніх батьків, поведінку дітей постійно відстежують компанії, що пропонують їм цифрові послуги, або треті сторони. Ці практики, хоча й різні, мають загальний аспект: діти та їх ідентичність стали товаром. Те ж саме можна сказати і про нові форми роботи в цифровому світі, в яких діти також все більше і більше залучаються, як-от ведення блогів, вплив соціальних мереж та кіберспорт [38, с.43].

Сьогодні діти ростуть в епоху, коли «дані можна використовувати, щоб дізнатися, зробити висновки або зробити висновки про людей набагато більше, ніж будь-коли раніше».

Широко розповсюджена агрегація даних і практика тягнуть за собою поєднання «здавалося б, нешкідливої» інформації, яка насправді може стати дуже промовистою та інформативною в поєднанні. Більш детально, хоча «будь-яка окрема інформація не може бути особливо інтимною чи особистою, її загальна сума може скласти детальну картину» про людину, яку потім можна використовувати для комерційного профілювання. і автоматизоване прийняття рішень. І, звичайно, якщо це справедливо для всіх людей – і дітей, і дорослих – фактом є те, що сьогодні діти стикаються з цими практиками з моменту народження (або навіть раніше) і їх «дані» експоненціально отримують протягом усього життя, поки вони проходять різні стадії фізичного, психічного та психологічного розвитку. Найважливішим є те, що довгостроковий вплив цього на досвід, можливості та перспективи життя дітей ще не відомі [39, с.43].

Щоб адаптуватися до цієї нової реальності – враховуючи, що діти рано приймають нові технології, отримують доступ до комерціалізованого цифрового середовища для гри, спілкування, освіти та інформації з самого раннього віку – ми стверджуємо що терміново необхідні конкретні заходи проти цих форм економічної експлуатації дітей у цифровому світі. У цій статті ми зосереджуємось на трьох типах експлуаторських практик, які можуть мати значний вплив на добробут і права дітей – профілювання та автоматизованого прийняття рішень, комерціалізації ігор та цифрової дитячої праці. Для кожного типу ми пояснюємо, що тягне за собою ця практика, розташовуємо практику в рамках існуючої законодавчої бази та прав дитини та визначаємо проблеми, пов'язані з цими правами. На завершення ми даємо ряд рекомендацій для держав, бізнесменів і науковців.

Профілювання та автоматизоване прийняття рішень та економічна експлуатація дітей Однією з важливих проблем у цифровому середовищі є захист дітей від профілювання та автоматизованого прийняття рішень, які можуть негативно вплинути на них. Поведінка дітей в Інтернеті постійно фіксується, часто продається, аналізується та реагує на неї [40, с. 12].

Рекламні ігри (тобто ігри, що рекламують бренд або продукт гравцеві), наприклад, збирають особисту інформацію від дитини, яка грає, щоб зробити гру візуально привабливішою для неї чи її, таким чином роблячи їх більш сприйнятливими до основного продукту. Підключені іграшки можуть записувати, аналізувати та запам'ятовувати розмови дітей, а також можуть інтегрувати цільові посилання на продукти у тих розмовах.

На додаток до автоматизованих рішень для маркетингових цілей, профілювання та автоматизоване прийняття рішень також використовуються для прийняття (інших) далекосяжних рішень, таких як розміщення суб'єктів даних дітей до чорного списку, пропонування чи позбавлення певних прав чи опцій, встановлення траєкторій навчання (на основі так званої аналітики навчання) та інших додатків. Хоча автоматизоване прийняття рішень можна використовувати для благополуччя дітей (наприклад, у цілях, пов'язаних зі

здоров'ям), воно також несе значний ризик порушення прав і свобод особистості, в тому числі дітей. Процес і природа автоматизованого прийняття рішень можуть бути нав'язливими самі по собі, і (можливі) наслідки автоматизованого рішення також можуть бути глибокими.

Ризики варіюються від проблем безпеки, таких як витік даних та викрадення особистих даних, виникнення помилок, таких як помилкові позитивні або помилкові негативи, упередженість та дискримінація,⁹ і рішення про чорну скриньку [41, с.56].

Одне із занепокоєнь, висловлених Радою Європи щодо профілювання і автоматизоване прийняття рішень полягає в тому, що профілювання без застосування конкретних правових гарантій може негативно вплинути на людську гідність і порушити основні права і свободи.

Людська гідність, тобто повага до внутрішньої цінності та унікальності кожної людини, може бути під загрозою. оскільки автоматизовані системи прийняття рішень мають індивідуалізуючий ефект двома способами: рішення приймається на основі цифрової ідентифікації, і може статися, що центральним є не сама особа, а група, до якої вона належить. основою їх характеристик.

Це також безпосередньо стосується права на приватність (особиста автономія), права розвивати та виражати свою ідентичність як окремої людини та права на недискримінацію, коли автоматизовані рішення та профілювання несправедливо впливають на певні групи суспільства.

Аналогічно, автоматизовані рішення можуть призвести до дискримінації дітей та нерівного ставлення (наприклад, через те, що називається цифровим червоним кордоном або шляхом встановлення дитина в списку заборонених до перельотів. Автоматизовані рішення можуть виключати (групи) дітей, не даючи їм подібних можливостей за більш-менш однакових обставин. Подумайте про програми адаптивного навчання, за допомогою яких можливості деяких дітей потенційно збільшуються або зменшуються порівняно з іншими дітьми через певні вхідні дані, які

використовуються для профілювання дітей, або через продаж даних, пов'язаних із такими програмами, третім особам [42, с.32].

Крім того, автоматизовані рішення можуть порушувати право на недоторканність приватного життя дітей, як це визначено у статті 16 Конвенції. Право на конфіденційність охоплює право на захист даних і вимагає, щоб збір та обробка персональних даних, наприклад, для створення профілю дитини, відповідали вимогам законодавства. Крім того, право на приватність за своєю суттю захищає формування, розвиток і репрезентацію власної особистості і як таке пов'язане зі статтею 6 Конвенції ООН про захист прав людини.

Відповідно до статті 6 Конвенції дитина має право розвиватися в гармонії на розумовому, фізичному, духовному та соціальному рівні. Може статися так, що постійний моніторинг та комерціалізація даних та ідентичностей дітей негативно впливає на їх розвиток. Віднесення дітей із заздалегідь визначеним профілем може призвести до того, що ви отримаєте лише можливість, пропозиції, інформацію та вибір, пристосований до цього профілю. При цьому дитина позбавляється можливості отримувати інформацію, наприклад, новини чи рекламу, яку алгоритм вважав би нецікавою чи неактуальною для неї, що заважає її розвитку та можливості експериментувати протягом усього дитинства. Було виявлено, що компанії, які орієнтуються на дітей та обробляють їх особисту інформацію, впливають на думки та розвиток дітей, оскільки вони певним чином профільовані на основі їхньої статі, попередніх інтересів або взаємодій в Інтернеті [43, с.54].

Профільовання може включати в себе висновки про приватну та інтимну інформацію про дітей, таку як сексуальні уподобання, політичне, культурне або соціальне походження, раса чи стан здоров'я, без того, щоб самі діти поділилися такою інформацією, або навіть не знали про створені та використані профілі.

З комерційної точки зору ці створені цифрові персони можуть бути цінними товарами, але шляхом висновку, чутливих даних право дитини

контролювати розвиток своєї цифрової ідентичності може бути порушено, оскільки вона не має або дуже мало права голосу щодо непрозорих автоматизованих рішень, зробили про них без їхнього відома. Крім того, можна стверджувати, що профільованість та автоматизоване прийняття рішень у комерційних цілях можуть становити порушення права на захист від економічної експлуатації.

Профілі дітей є економічно дуже цінними, оскільки знання про їхню поведінку та інтереси дозволяють компаніям розсилати цільову рекламу та пропонувати персоналізовані продукти та послуги, а також будувати споживчі відносини з самого раннього віку. У цифровому середовищі це можна засвідчити через впровадження таких сервісів, як YouTube Kids і Facebook Messenger Kids, Amazon Echo Dot Kids, облікові записи Google для дітей. Крім того, дані іноді експлуатуються кілька разів і кількома сторонами.

Веб-сайт може продавати дані про поведінку дитини тому, хто пропонує найвищу ставку під час торгів у реальному часі (момент експлуатації 1), після чого цей учасник може використати знання, щоб надіслати рекламу цій дитині в надії, що вона придбає певний продукт (момент експлуатації 2). Такі практики поширені на сучасному цифровому ринку, але, тим не менш, залишаються дуже непрозорими. Наприклад, політика конфіденційності та даних Instagram, Snapchat і TikTok стверджує, що особиста інформація їхніх користувачів може передаватися діловим партнерам і третім сторонам, які, однак, дуже рідко називаються та перераховуються [44, с.32].

Більше того, практику профільованості можна розглядати як маніпулятивну, оскільки є елемент несправедливості та обману, коли цифрове середовище кодується таким чином, що діти, не будучи достатньо обізнаними чи не розуміючи його, спонукаються розкрити набагато більше даних, ніж було б виправдано відповідно до їхніх очікувань чи уподобань. Діти спокушаються додатками, щоб вони продовжували клацати, гортати, лайкати та проводити все більше часу в Інтернеті.

Більше того, комерціалізація цифрової ідентичності дітей за допомогою профілювання відбувається способом, який часто є абсолютно непрозорим для дітей та батьків. Залишається непрозорим не лише той факт, що профілі створюються та використовуються, а й те, як вони створюються, хто їх створює, кому вони продаються та які наслідки. Ця непрозорість має місце, незважаючи на існуючі зобов'язання щодо надання інформації щодо збору та обробки персональних даних у стислій, прозорій, зрозумілій та легко доступній формі, використовуючи чітку та зрозумілу мову, стаття 12 Загального регламенту ЄС про захист даних. Діти та їхні батьки можуть опинитися в кафкіанській ситуації «комп'ютер каже ні», коли «комп'ютер» бере на себе процес прийняття рішень, не даючи, наприклад, суб'єкту даних додаткових пояснень або здатність оскаржити результат.

Це дуже проблематично, враховуючи, що такі рішення та прогнози, засновані на профілюванні, можуть бути просто неправильними (хибнопозитивні чи хибнонегативні), оскільки на основі алгоритмів розраховуються ймовірності, а не об'єктивні істини. Все це впливає на різні права дітей, такі як їх право на доступ до достовірної та прозорої інформації, зокрема, якщо ця інформація має значення для захисту їхніх найкращих інтересів та їх розвитку та добробуту, а також їх право бути почутим, наприклад, під час оскарження результату.

Стаття 3 Конвенції ООН про права дитини вимагає, щоб найкращі інтереси дитини були першочерговими у всіх діях, отже, в тому числі й приватних суб'єктів. Тому при прийнятті автоматизованих рішень щодо дітей необхідно приділяти значну увагу найкращим інтересам дітей, беручи до уваги адекватність і справедливість використання таких систем самих по собі, їх – потенційно шкідливі – наслідки для дітей та їхнього благополуччя, а також як зростаючий дисбаланс сил між дітьми та їхніми батьками та технологічними чи маркетинговими компаніями.

Однак, стаття 3 стверджує, що найкращі інтереси дитини мають бути першочерговим міркуванням, а отже, на практиці вони будуть зважуватися з

інтересами потужних компаній, які цілком можуть бути прямо протилежними інтересам дітей. Тим не менш, Комітет ООН з прав дитини наголосив у своєму загальному коментарі, що «інтереси дитини мають високий пріоритет» і що «тож, необхідно надавати більшу вагу тому, що найкраще служить дитині [45, с.4]».

Нарешті, у цьому контексті існує важлива напруженість між участю та захистом, яку держави повинні мати на увазі, розробляючи керівні документи та політику щодо профілювання та автоматизованого прийняття рішень щодо дітей. З одного боку, держави повинні розробити рекомендації щодо підвищення прозорості та підвищення обізнаності дітей та батьків щодо діяльності з профілювання та поведінкової реклами. З іншого боку, держави повинні розглянути встановлені за замовчуванням обмеження на обробку персональних даних дітей для створення та використання профілів та прийняття автоматизованих рішень у комерційних цілях для захисту прав та добробуту дітей. Питання, чи повинні такі обмеження за замовчуванням залежати від здібностей дитини, що розвиваються, є складним.

Отже, Комітет ООН з прав дитини розглядає «здібності дитини, що розвиваються», не тільки як інтерпретаційний і політичний принцип, а й як сприятливий принцип, який передбачає, що «в міру того як діти ростуть, розвиваються та стаючи зрілими, вони набувають здатності здійснювати все більший рівень повноважень щодо своїх прав».

3.3. Проблема неефективності існуючих міжнародно-правових інструментів притягнення до відповідальності за економічну експлуатацію дітей

Зацікавлені сторони, які найбільше постраждали, – це діти та їх сім'ї. Діти працюють за рахунок навчання та нормального розумового розвитку.

Освіта важлива не лише для інтелектуального розвитку, а й для розширення можливостей та набуття нових навичок для дорослого життя. Здоров'ю дітей загрожує робота у шкідливих умовах, зловживання, виснаження, недоїдання або вплив токсичних матеріалів. Психологічна шкода призводить до поведінкових проблем пізніше в житті.

Незважаючи на імплементацію законів та вимірювань на міжнародному рівні, дитяча праця все ще зберігається, і це викликано тими ж чинниками, що й 100 років тому. Необхідно подолати бідність і доступ до освіти. На сьогоднішній день не існує міжнародної угоди щодо визначення дитячої праці. У кожній країні діють різні закони та правила щодо мінімального віку для початку роботи залежно від виду праці. Відсутність міжнародного консенсусу щодо дитячої праці робить межі дитячої праці дуже нечіткими [47, с.45].

Тому є обов'язковим створити міжнародну політику, яка б запровадила цілісний підхід до безкоштовної якісної освіти для всіх дітей, у тому числі працюючих дітей із бідних сімей. Навчання слід продовжувати після початкової школи і проводитися в офіційній обстановці. Дослідження показують, що неформальна освіта є необхідною, але не достатньою передумовою для остаточного відсторонення дітей від роботи.

Державну освітню систему слід розширити, щоб охопити дітей-робітників, які все ще не мають доступу до школи. Треба будувати більше шкіл, готувати більше вчителів і мати більше навчальних матеріалів. Особливу увагу слід приділяти дітям, які живуть у виняткових географічних умовах, а мобільність має бути забезпечена за рахунок громади. Діти, які кинули школу, повинні отримувати відповідні вказівки та підтримку, а також сприяти плавному поверненню. Розвиток шкіл у сільській місцевості зменшить навантаження дітей у міських школах. Це дозволить батькам задовольнити потреби дітей без необхідності мігрувати у великі міста [48, с.32].

Іншим явищем, яке слід враховувати, є соціальне відчуження. Діти, зайняті найгіршими формами дитячої праці, походять із найнижчих верств суспільства. Міжнародна організація праці запустила проект щодо корінних і племінних людей, які найбільше постраждали від соціального відчуження. Цей проект пропагує їхні права та заохочує розбудову потенціалу їхньої громади. Належне виконання політики щодо дитячої праці та зосередженість на освіті можуть розірвати коло бідності, що змушує дітей працювати.

Дитяча праця – це проблема громадського здоров'я з негативними наслідками, яка потребує особливої уваги. Для вирішення проблем дитячої праці необхідний мультидисциплінарний підхід. За даними Міжнародної Організації Праці (далі - МОП), бідність є основною причиною дитячої праці. Відсутність доступних шкіл і доступної освіти є ще одним важливим фактором, який змушує дітей працювати. Певні культурні переконання раціоналізують цю практику та заохочують дитячу працю як формування характеру та розвитку навичок дітей. Деякі культурні традиції заохочують дитячу працю як сходинку до роботи їхніх батьків. Соціально-економічні диспропорції, погане управління та погане виконання міжнародних угод є одними з основних причин дитячої праці. Макроекономічні фактори також стимулюють дитячу працю через зростання низькооплачуваної неформальної економіки. Дитяча праця перешкоджає нормальному благополуччю, включаючи фізичний, інтелектуальний та емоційний психосоціальний розвиток дітей [49, с.12]. Цю проблему охорони здоров'я неможливо усунути лише шляхом забезпечення виконання законів та нормативних актів про дитячу працю. Будь-яка комплексна політика повинна охоплювати цілісний підхід до освіти дітей та їхніх сімей, інвестиції в програми розвитку дітей раннього віку, створення цільових груп з питань громадської освіти в сільській місцевості, впровадження політики, зосередженої на підвищенні заробітної плати дорослих, і спонукання споживачів купувати продукти, виготовлені примусово дитяча праця. Таким чином, етична практика вимагає

захисту всіх прав дітей та захисних політик і процедур, які підтримують положення стандартів МОП [50, с.43].

Право на захист від економічної експлуатації спочатку було зосереджено на ліквідації дитячої праці. З моменту прийняття, трохи більше 30 років тому, світ значно змінився, а також середовище життя дітей [51,с.54]. Їхня взаємодія та спілкування все більше опосередковуються цифровими технологіями, або через комп'ютерні пристрої, які вони використовують, такі як смартфони, планшети та ноутбуки, або через те, що іграшки (або інші побутові прилади в їхніх домогосподарствах) також стали мережевими.

Цифрове середовище що впливає з того, що всі ці пристрої підключаються до мережі мереж і «розмовляють» один з одним, мають комерційний і непрозорий характер. Якщо раніше у нас були спеціальні комерційні приміщення, такі як торгові центри чи казино, від яких легше було б не допустити дітей, або куди вони могли заходити лише в супроводі дорослих або після досягнення певного віку, сьогодні такі фізичні, соціальні чи юридичні кордони зникли або їх важко підтримувати. У той же час простори, спеціально присвячені дітям і вільні від комерційного впливу, значною мірою відсутні в цифровому світі [52, с.54]. Сучасні простори розробляються приватними компаніями і пропонуються на основі прибутку, де цінність полягає в особистих даних їхніх користувачів, які можна повторно використовувати або продати в маркетингових цілях, або в грошових доходах від реклами, покупок у додатку, або азартні ігри. Все більше дітей проводить більше часу в цих висококомерційних цифрових просторах [53, с.54].

Більше того, експлуатаційні практики матеріалізувалися таким чином, що тепер вони спеціально розроблені для та стають все більш витонченими в маніпулюванні дітьми, щоб вони поширювали більше особистих даних або витрачали гроші в цифровому світі. Враховуючи ці якісні зміни у світі, в якому виростають діти, стало важливим переглянути право на захист від

економічної експлуатації та перевизначити, як воно стосується інших прав, передбачених Конвенцією [54, с.76].

Хоча основні елементи економічної експлуатації можна легко переосмислити для цифрового світу, взаємодія з іншими правами дітей, здається, глибоко змінилася з іншими правами, які набули актуальності, такими як право на недискримінацію та право на приватність.

Отже, популярні інформаційно-комунікаційних технології, такі як мобільні телефони та Інтернет, стали сприяючими та/або посередниками сексуальних злочинів проти дітей, включаючи виробництво та розповсюдження матеріалів сексуального насильства над дітьми.

- сприяння дитячій проституції
- сексуальна експлуатація, передача органів,
- незаконне усиновлення;
- продаж дітей на примусову роботу
- і вимагання дітей у сексуальних цілях.

Право на захист від економічної експлуатації спочатку було зосереджено на ліквідації дитячої праці. З моменту прийняття, трохи більше 30 років тому, світ значно змінився, а також середовище життя дітей [55, с.11]. Їхня взаємодія та спілкування все більше опосередковуються цифровими технологіями, або через комп'ютерні пристрої, які вони використовують, такі як смартфони, планшети та ноутбуки, або через те, що іграшки (або інші побутові прилади в їхніх домогосподарствах) також стали мережевими.

ВИСНОВКИ

1. Конвенція про права дитини 1989 року дає більш точне визначення терміну дитина: «Дитина — це будь-яка людина віком до вісімнадцяти років, якщо згідно із законом, що застосовується до дитини, вона досягає повноліття раніше».

2. Стаття 32 Конвенції про права дитини затверджує право дітей на захист від економічної експлуатації і від виконання будь-якої роботи, що може становити небезпеку для здоров'я чи бути перешкодою для одержання освіти. Вона вимагає від урядів установити мінімальний вік для прийому на роботу, регламентувати тривалість робочого дня й умови праці для осіб молодше 18 років і передбачити відповідні міри для забезпечення здійснення законодавства. Положення Конвенції про права дитини були розвинуті в ряді конвенцій Міжнародної організації праці.

3. Ідея захисту прав дитини почала складатися через безпосередню участь дітей у «дорослих» насамперед, у трудових суспільних відносинах, що привело до формування правосуб'єктності дітей, і, як наслідок, – до об'єктивної необхідності захищати права дітей. З кінця 1700-х – початку 1800-х років в Європі (зокрема в Англії), а згодом і в США промислові машини почали замінювати ручну працю, а дітей почали розглядати як «маленьких дорослих» («small adults») і залучати їх до роботи на мануфактурах, заводах і фабриках. Роботодавці охоче брали дітей на свої підприємства, оскільки дитяча праця коштувала дешевше, дітьми було легше керувати і вони були менш схильні до страйків.

Дітей залучали до різноманітних видів роботи: діти працювали у копальнях і на фермах, збирали бавовну і ловили устриць, розносили газети і доставляли повідомлення. Перші заходи із захисту прав дитини спочатку були запроваджені саме на національному рівні. Це сталося в Європі у середині XIX ст.

4. Найбільш ефективним є Європейський механізм з прав людини Ради Європи. Механізм колективних скарг до Європейської соціальної хартії спрацював добре, і ОГС, які скористалися ним, досягли успіху. Однак це все ще дуже невідома процедура, і більше ОГС можуть скористатися нею.

Європейський суд не використовується у справі про права дитини. ОГС могли б використовувати це краще, підтримуючи окремих осіб у пошуку засобів правового захисту. Суд важливий, оскільки його рішення є обов'язковими для держав-членів. Візити Уповноваженого з прав людини в країни виявилися дуже успішними, і питання, які порушують ОГС з прав дитини, часто піднімаються Уповноваженим у своїй доповіді.

5. Справи стосовно захисту прав дитини від економічної експлуатації в основному розглядаються національними судами, та потребує кращого напрацювання нормативно-правової бази в міжнародних регіональних системах захисту прав дитини, де найбільше поширені випадки економічної експлуатації, а саме в Африці, Азії та Південній Америці.

6. На початку 2020 року, що становить майже 1 з 10 усіх дітей у всьому світі. Сімдесят дев'ять мільйонів дітей – майже половина всіх тих, хто зайнятий дитячою працею – були на небезпечній роботі, яка безпосередньо загрожує їх здоров'ю, безпеці та моральному розвитку.

Глобальний прогрес у боротьбі з дитячою працею зупинився з 2016 року. Відсоток дітей, які займаються дитячою працею, залишився незмінним протягом п'яти років, тоді як абсолютна кількість дітей, які займаються дитячою працею, зросла більш ніж на 8 мільйонів. Так само, відсоток дітей, зайнятих на шкідливих роботах, майже не змінився, але зріс в абсолютному вираженні на 6,5 мільйонів дітей. Глобальна картина приховує постійний прогрес проти дитячої праці в Азії та Тихому океані, Латинській Америці та Карибському басейні. В обох регіонах, дитяча праця за останні чотири роки мала тенденцію до зниження у відсотковому та абсолютному вираженні.

Подібний прогрес у країнах Африки на південь від Сахари виявився недосяжним. У цьому регіоні з 2012 року спостерігається збільшення як

кількості, так і відсотка дітей, які займаються дитячою працею. Зараз у країнах Африки на південь від Сахари дітей, які займаються дитячою працею, більше, ніж у решті світу разом узятих. Глобальні цілі зменшення дитячої праці не будуть досягнуті без прориву в цьому регіоні.

7. Популярні інформаційно-комунікаційних технологій, такі як мобільні телефони та Інтернет, стали сприяючими та/або посередниками сексуальних злочинів проти дітей, включаючи виробництво та розповсюдження матеріалів сексуального насильства над дітьми.

- сприяння дитячій проституції
- сексуальна експлуатація, передача органів,
- незаконне усиновлення;
- продаж дітей на примусову роботу
- і вимагання дітей у сексуальних цілях.

8. Отже, дитяча праця є однією з найстаріших проблем нашого суспільства і досі залишається актуальною. За цей час дитяча праця еволюціонувала від роботи в сільському господарстві чи невеликих ремісничих майстернях до примусової роботи на фабриках у містах у результаті промислової революції. Діти були дуже прибутковими активами, оскільки їхня оплата була дуже низькою, вони мали менше шансів на страйк і ними легко маніпулювати. Соціально-економічні диспропорції та відсутність доступу до освіти, серед іншого, сприяють дитячій праці. Дитяча праця перешкоджає фізичному, інтелектуальному та емоційному розвитку дітей. На сьогоднішній день немає міжнародної угоди про повне регулювання дитячої праці. Ця проблема громадського здоров'я вимагає багатодисциплінарного підходу від освіти дітей та їхніх сімей до розробки всеохоплюючих законів та нормативних актів про дитячу працю.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. McConnan I., Uppard H. Children - Not Soldiers. Guidelines for working with child soldiers and children associated with fighting forces., Save the Children UK, London, 2001.
2. Конвенція про права дитини від 20 листопада 1989 року // Офіційний сайт Верховної Ради України. – URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021#Text (дата звернення 20.05.2022).
3. Alderson, P. Young Children's Rights: Exploring Beliefs, Principles and Practice. Second edition. JKP, 2008.
4. Конвенція про боротьбу з торгівлею людьми і з експлуатацією проституції третіми особами від 02.12.1949 року – URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_162#Text (дата звернення 20.05.2022).
5. Конвенція Організації Об'єднаних Націй про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок від 06.10.1999 // Офіційний сайт Верховної Ради України. – URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_207#Text (дата звернення 20.05.2022).
6. Конвенція про заборону та негайні заходи щодо ліквідації найгірших форм дитячої праці N 182 від 05.10.2000 // Офіційний сайт Верховної Ради України. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/993_166#Text (дата звернення 20.05.2022).
7. Праця дітей в Україні: Тематична державна доповідь про становище дітей в Україні за підсумками 2000 року. – К.: УІСД, 2001. – 127 с.
8. Стан дотримання та захисту прав дитини в Україні: Спеціальна доповідь Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини. – К., 2010. – 228 с.
9. Калмиков Д. Експлуатація дітей. Тернистий шлях боротьби / Д. Калмиков // Дзеркало тижня. Україна. – 2011. – 24 вересня. – С. 6.
10. Широкова О.Г. Умови праці та життя дітей у промисловості Англії в першій половині XIX століття // Питання історії нового та новітнього часу: Збірник наукових статей. Випуск 6. – Чернівці: ЧДУ, 1999. – С.209-222
10. Хавронюк М.І. Деякі питання удосконалення відповідальності за злочини проти волі дитини / М.І. Хавронюк, Д.О. Калмиков // Вісник Верховного Суду України. – 2011. – № 10. – С. 42–48.

11. Доляновська І.М. Кримінальна відповідальність за експлуатацію дітей (аналіз складу злочину): автореф. дис. ... канд. юрид. наук / І.М. Доляновська. – К., 2008. – 18 с.
12. Карпюк Г. Рабське дитинство / Г. Карпюк // Україна молода. – 2005. – 13 вересня. – С. 10.
13. Стан дотримання та захисту прав і свобод людини в Україні: Доповідь Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини – URL : – Режим доступу: http://www.ombudsman.gov.ua/images/stories/07022011/Dopovid_5.pdf (дата звернення 20.05.2022).
14. Косенко О. Ціна байдужості – втрачене майбутнє – URL : http://info.rehab.org.ua/russian/periodyka/sots_zaxust/number_6/ (дата звернення 20.05.2022).
15. Левченко К.Б. Дитяча праця в Україні: соціально-правовий аналіз / К.Б. Левченко // Безпека життєдіяльності. – 2007. – № 9. – С. 12–13.
16. Gye-Wado, O., “Human Rights, the Rights of the Child and the African Charter on Human and Peoples’ Rights”, in L.S. Aminu and B. Olukoshi (eds.), The Nigerian Child Now and in the Future Lagos: UNICEF/Federal Ministry of Health and Human Services, 1991.
17. Holmstrom, L., and Karlbrink, L. (eds.), United Nations Human Rights Fact Sheets no 1-25 6th edition. Raoul Wallenberg Institute, 1998.
18. Jesseman, C., “The Protection and Participation Rights of the Child Soldier: An African and Global Perspective”, African Human Rights Law Journal 2001 (1), 140–154.
19. Johnson, D.H., “The Effects of Resolutions of General Assembly of the United Nations”, British Yearbook of International Law 1969 (32), 90–97.
20. Marzouki, M., “Is Prevention of Child Abuse and Neglect Possible in Africa?” www.swipet.se/~w~79939/stuach03.htm (дата звернення 20.05.2022).
21. Rajani, R. and Petren, A., “Raising Awareness for Children’s Rights”, in A. Petren and J. Himes (eds.), Turning Principles into Practice. Sweden, 2000.
22. Rashid, S.K. and Tabi’u, M., “Rights of the Child in Islamic Law vis-à-vis the UN Convention on the Rights of the Child and the Draft Charter on the Rights and Welfare of the AfricanChild”, in L.S. Aminu and B. Olukoshi (eds.), The Nigerian Child Now and in the Future. Lagos, 1991.
23. Rights and Guarantees of Children in the Context of Migration and/or in Need of International Protection, 19 August 2014, IACrHR, Advisory Opinion OC-

21/14, Series A No. 21. For further studies on this advisory opinion see—among others—Arlettaz, 2016.

24. Convention Relating to the Status of Refugees, adopted on 28 July 1951, entered into force on 22 April 1954. 63 1967 Protocol to the 1951 Geneva Convention Relating to the Status of Refugees, adopted on 31 January 1967 and entered into force on 4 October 1967.

25. Cartagena Declaration on Refugees, adopted by the “Colloquium on the International Protection of Refugees in Central America, Mexico and Panama: Legal and Humanitarian Problems,” held in Cartagena, Colombia, from 19 to 22 November 1984.

26. Resolution VIII, of the Fifth Meeting of Consultation of Ministers of Foreign Affairs, held in Santiago de Chile, in 1959.

27. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 04.11.1950 – URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text (дата звернення 20.05.2022).

28. EU, Council of the European Union, Council Regulation (EU) 2019/1111 of 25 June 2019 on jurisdiction, the recognition and enforcement of decisions in matrimonial matters and the matters of parental responsibility, and on international child abduction (recast), OJ 2019 L 178/1.

29. European Parliament and Council of the European Union, Directive 2008/115/EC of 16 December 2008 on common standards and procedures in Member States for returning illegally staying third-country nationals. OJ, 2008.

30. EU, European Parliament and Council of the European Union (2005), Directive 2005/29/EC of 11 May 2005 concerning unfair business-to-consumer commercial practices in the internal market and amending Council.

31. Directive 84/450/EEC, Directives 97/7/EC, 98/27/EC and 2002/65/EC and Regulation (EC) No. 2006/2004 of the European Parliament and of the Council, OJ 2005 L 149/22.

32. Alan D. Woolf, Health Hazards for Children at Work, 40 J. TOXICOLOGY: CLINICAL TOXICOLOGY. 2002. pp. 477-478.

33. Gerison Lansdown, The Reporting Process Under The Convention on the Rights of the Child, THE FUTURE OF U.N. HUMAN RIGHTS TREATY MONITORING. Philip Alston & James Crawford, eds., 2000.

34. Левченко Катерина. Двадцять років Конвенції ООН про права дитини. 23.11.2009. URL: <http://khp.org/index.php?id=1258983351> (дата звернення: 25.05.2022).
35. International Convention for the Suppression of the Traffic in Women and Children, concluded at Geneva on 30 September 1921, as amended by the Protocol signed at Lake Success, New York, on 12 November 1947. URL: https://ec.europa.eu/antitrafficking/sites/antitrafficking/files/1921_international_convention_en_1.pdf (дата звернення: 26.05.2022).
36. International Labour Organization. URL: <https://www.ilo.org/global/lang-en/index.htm> (дата звернення: 15.05.2022).
37. Nisuke Ando. General Comments/Recommendations. November 2008. Max Planck Encyclopedia of Public International Law. URL: <http://opil.ouplaw.com/view/10.1093/law:epil/9780199231690/law-9780199231690-e1730> (дата звернення: 29.05.2022)
38. UNESCO Constitution. Signed on 16 November 1945, came into force on 4 November 1946 and amended by the General Conference at its 2nd, 3rd, 4th, 5th, 6th, 7th, 8th, 9th, 10th, 12th, 15th, 17th, 19th, 20th, 21st, 24th, 25th, 26th, 27th, 28th, 29th and 31st sessions. URL: <http://portal.unesco.org/en/ev.php> (дата звернення: 29.05.2022).
39. Рівень поширення і тенденції вживання тютюну, алкогольних напоїв, наркотичних речовин серед учнівської молоді України: 2011 / О. М. Балакірева (кер. авт. кол.); Т. В. Бондар, Ю. П. Галіч та ін. / Укр. ін-т соц.дослідж. ім. О. Яременка. Київ: ТОВ ВПК «ОБНОВА», 2011. 176 с.
40. Larry Catá Backer, Economic Globalization and the Rise of Efficient Systems of Global Private Law Making: Wal-Mart as Global Legislator. 2007.
41. John Schmid, Guatemalan Kohl's Apparel-Maker Signs Labor Pledge, MILWAUKEE J. SENTINEL, July 2, 2007, URL: <http://www.nlcnet.org/article.php?id=412> (дата звернення: 28.05.2022).
42. Сулова О. І., Лазаренко О. О., Ахтирська Н. О. Захист прав жінок та дітей судовими та правоохоронними органами в Україні / за заг. ред. Г. О. Христової. Київ: Тютюкін, 2010. 336 с.
43. Чыж Э. Права ребенка. Варшава: Хельсин. фонд по правам человека, 2003. 85 с.
44. Alston P. The legal framework of the convention on Rights of the Child. Bulletin of Human Rights. № 91/2.

45. Children's Rights: International Laws. URL: <https://www.loc.gov/law/help/child-rights/internationallaw.php#introduction> (дата звернення: 30.05.2022).
46. Implementation handbook for the Convention on the rights of children prepared for UNICEF by Rachel Hodgkin and Peter Newell. Fully Revised Third Edition. URL: http://www.unicef.org/publications/files/Implementation_Handbook_for_the_Convention_on_the_Rights_of_the_Child_Part_1_of_3.pdf (дата звернення: 30.05.2022).
47. Lypets L. Analyze of the EU Acquis in the Sphere of Child Maintenance Relations. Юридична наука. 2017. № 6. С. 12–20.
48. Wegrzyn J. Safety of the child as the consumer on the market of toys in the Polish law. Часопис Київського університету права. 2015. № 1. С. 321–326.
49. Ару Андрес. Особливості функціонування Секретаря юстиції в Естонії // Захист жінок та дітей на основі міжнародних документів щодо прав людини: міжнар. конф., Ялта, 2–3 черв. 2010 р. Київ, 2010. С. 22–27.
50. Бартош О. П., Поліщук Ю. М. Соціально-правовий захист неповнолітніх в діяльності соціальних служб США. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Сер. Право. Вип. 6. 2006. С. 218–220.
51. Haim Abraham. A family is what you make it? Legal recognition and regulation of multiple parents. 2017. 40 p. URLfile:///C:/Users/User/Downloads/SSRN-id2925886.pdf (дата звернення: 01.06.2022).
52. Karen M. Hess. Juvenile Justice. Fifth Edition. Wadsworth, 2009. 462 p.
53. Бартош О. П., Поліщук Ю. М. Соціально-правовий захист неповнолітніх в діяльності соціальних служб США. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Сер. Право. Вип. 6. 2006. С. 218–220.
54. Маршуба М. О. Захист дитячого інформаційного простору і проблеми кіберзлочинності // Міжнародні стандарти з кібербезпеки та їх застосування в Україні: матеріали круглого столу (м. Харків, 19 квіт. 2016 р.). Харків: Право, 2016. С. 52–54.
55. Пугач Сергій. Особливості правового регулювання права дитини на безпечний інформаційний простір. Підприємництво, господарство і право. 2013. № 5. С. 95–98.